

**Fidelis admonitio de Sacrosancto Jesu Christi testamento
incorrupto, ac in suo natiuo sensu, contra omnes imposturas
& Sophismata hominum.**

<https://hdl.handle.net/1874/422182>

of 4

FIDELIS

ADMONITIO DE SA-

CROSANCTO IESV CHRISTI TESTA-

*mento incorrupto, ac in suo natiuo sensu, contra
tra omnes imposturas & So-*
phismata hominum.

PER MATTHIAM

FLACIVM ILLYRICVM.

Galat. 3.

Pratres secundum hominem dico. Hominis licet Testa-
mentum, tamen, si sit comprobatum, nemo rejicit aut
addit aliquid. Multo ergo minus licet Testamentum fi-
lij Dei humanis additamentis pervertere.

Omnis qui sumit corpus Domini indigne, iudicium &
exitium sibi met sumit. Sed omnis non credens Christo de-
centi, Hoc, hoc est corpus & sanguis meus, sumit indigne.
Igitur sibi met in exitium.

M. D. LXIII.

OLD FIELDS

ALPHABETICALLY

OF THE

PLANTS

AND

ANIMALS

OF THE

STATE

OF

NEW

YORK

BY

J. B. RICHMOND

AND

J. W. COOPER

EDITORS

NEW YORK

1851

NEW YORK

NEW YORK

NEW YORK

NEW YORK

FIDELIS ADMONI

TIO DE SACROSANCTO IESU CHRI

sti Testamento incorrupto, ac in suo natiuo sensu, contra omnes imposturas & Sophismata hominum retinendo.

Optima fortunatissimaq; arma semper sunt contra Satanam, seductores & errores, ea, quae nobis ipsemet spiritus sanctus commonstrauit, nempe, primum fides constantissime Deo credens & adherens, contemptis omnibus iaculis aut telis sophismatum, & tentationum. Deinde uerbum Dei, quod est gladius ille penetrantissimus. Quare & hodie, cum efficax illuso, per quorundam hominum acutissima ingenia, eximiam eruditionem, & uere persuasibilia, uerba ευλογίας & χρισολογίας, tum contra alia sana dogmata, tum & contra genuinum sensum Testamenti Christi, & contra ueram sacramentalemq; praesentiam corporis & sanguinis ipsius, grassetur, nihil fuerit simplicius & sinceroq; Christiano tutius ac consultius, quam primum filio Dei (qui solus est uia, ueritas, & uita) clarè affirmanti, HOC EST Corpus meum, HIC EST sanguis meus, constantissime totoq; pectore assentiri: Deinde hunc uerbi eius ancipitem acutissimumq; gladium, sine inermisione in eorum oculos & corda uibrare.

Aduersarij quidem id unice summoq; studio agunt,
ut deuitato, aut etiam nobis penitus è manibus excusso
hoc felici Spiritus S. scuto ac gladio, secum nos abripiant
ad alias obscuriores, aut etiam peregrinas, philosophi-
casq; materias, ut ad ueteris Testamenti dubios typos,
figuras ac umbras, ad quasdam rariore phrasas, ad cœ-
lum crystallinum & habitacula cœlestia contemplan-
da, ad dexteram Dei perquirendam, & circumscriben-
dam, ad perscrutandam naturam corporis phisici, ad di-
mensionem corporum, ad localitatem & ubiuitatem,
& alias obscuras, phisicas & mathematicas disceptatio-
nes. Quos si derelicto clariss: Domini testamento seque-
ris, tam dulcè tibi canent, tam uarias Philosophorum pi-
thanologias asferent, tam multa absurda ex uerbis Te-
stamenti Christi sequi (cooperante illis contra te, iam
spiritualibus armis destitutum, spiritali illusionis effica-
cia) tibi persuadebunt, ut tandem ueluti incantatus &
fascinatus, eis assentiare, nulla prorsus habita ratione,
quid filius Dei asserat aut neget.

Sic sanè Schuuenckfeldius clarè solitus est scribere,
quod, qui uelit ueram fidem ac sententiam de cœna Do-
mini cognoscere, debeat seponere ex oculis uerba Chri-
sti, & alia quedam, que ipse proponit, expendere ac se-
qui. At tu o homo Dei, memor cœlestis præcepti, Hunc
audite. Et, Oues meæ uocem meam audiunt. Et, si quis
sermonem meum seruauerit, ueniamus ad eum, &c. ac
similium uiuentis Dei mandatorum, audi & firmiter
crede uocem unici Pastoris tui, filij Dei dicentis: HOC,
hoc

hoc EST Corpus meum, HIC, hic EST Sanguis meus.
Quod, quod, & qui, qui pro genere humano traditur,
ac funditur.

Quo autem clarius sacrosanctum filij Dei Testa-
mentum intelligere, ei adherere, & omnibus inferorum
portis obijcere possis, ante oculos tibi illud in breui li-
bello, ueluti uerè septemplicem inuictumq; ueritatis ani-
mæ, ac salutis tuæ scutum ita depingam, ut primò ipsa
uerba Christi, secundò eorum quandam illustrationem
aut confirmationem, postremò etiam contrariarum nu-
garum aut sophismatum consutationem proponam.

VERBA INSTITVTIONIS SACRA-
menti Corporis & Sanguinis Domini, ex Euange-
stis & Paulo bona fide desumpta.

VESCENTIBVS AVTEM EIS, AC-
cepit Iesus Panem, & cum egisset gratias, fregit
deditq; discipulis & ait: ACCIPITE & comedi-
te, HOC EST CORPVS MEVM: Habes essentiam Sacra-
menti, sequitur iam eius fructus. QVOD PRO VOBIS
TRADITVR. HOC facite in mei commemorationem.

ET ACCEPTO POCVLO, GRATI-
isq; actus, dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes,
HIC EST SANGVIS MEVS, noui Testamenti.
Habes essentiam Sacramenti, sequitur fructus. QVI
PRO VOBIS EFFVNDITVR in remissionem peccato-
rum. HOC facite, quotiescunq; biberitis, in mei comme-
moratio-

morationem. Quotiescunq; enim comederitis panem
hunc, & de poculo biberitis, mortem Domini annuncia
te donec uenerit.

Hoc sacrosanctum Testamentum Domini ac ser
uatoris tui, pie lector fidelissime constantissime
que prorsus inuiolatum retine, & aduersariis
subinde in oculos, cor, & conscientiam legendum obtru
de. Sic tu & illos confundes & hereditatem Domini
tui adibis: Nec cum peruersoribus eius, tibi met iudiciũ,
ac exiliũ ex eo percipies, ut autem id adhuc commodius
facere possis, quandam eiusdem illustrationem adiciã.

ILLVSTRATIO TESTAMENTI AVT CONFIRMATIO VERITATIS.

Ad intelligendum genuinum sensum, cum aliorũ
scriptorum ac dictorum, tum etiam huius sacro
sancti Testamenti ac Sacramenti Christi, ualde
utile est, recte distribuere ac considerare membra aut
partes eius, ut unumquodq; suo loco, quærat, sicut ca
tiam suo loco à sanæ mentis scriptoribus singula poni so
lent ac debent.

Sunt ergo duæ primariæ partes huius institutionis,
sicut & Sacramenti ipsius. Sicut enim in omnibus rebus
aliud est essentia alicuius rei, aliud effectus fructus aut
finis, sic & hic. Multi sunt participes essentiæ Sacra
menti sine eius uero fructu: Aliqui etiam contra perci
piunt fructum sine eius essentia, præsertim in aliqua ne
cessitate & impossibilitate.

Primum

Primum igitur essentia, & quasi corpus Sacramenti constituitur, dum indicatur, quid à Christo detur, & quid accipiatur, comedatur, aut bibatur, nempe, panis & uinum, uerum corpus, & uerus sanguis Christi. Deinde de finis, effectus, fructus aut utilitas huius Sacramenti commonstratur, ad quem finem utilitatem aut commodum istud Sacramentum instituat, Nempe, in remissionem peccatorum, ut uidelicet, tum uera fide, tum etiam docendo, passionis ac meriti Christi recordemur, illudq; nobis applicemus, & per id saluemur. Essentia Sacramenti describitur, usq; ad illa uerba, quod & qui pro uobis: Sed usus, fructus aut utilitas ab illis uerbis, quod & qui porro usq; in finem institutionis.

Aduersarij enim mira astutia in priori quidem parte, ubi de essentia Sacramenti agitur, ualde multa de utilitate, deq; figurato corpore, eiusq; spirituali Esu iactitant, ut sic incautum auditorem, illustri quadam specie utilitatis, à consideratione essentiae Sacramenti, tanquam re minus frugifera, ad spirituales fructus abducant. Postea autem ubi ad alteram partem uentum est, nempe ad spirituales fructus Sacramenti huius, ibi de nouo nequiter ea ipsa adimunt, que prius dederant, dicentes, spiritualia beneficia & caelestia bona, non esse ad terrena elementa alliganda. Tu uirò illas duas partes (ut dixi) summa diligentia distingue, nec ullo modo confundi patiare. Sic eris ab eorum imposturis tutus.

Considera etiam originem huius Testamenti aut factis,

deris, id est uetera Dei fœdera. Nam sic solebat olim ante Christum sanciri fœdus, ut eiusdem uictimæ sanguis & Deo offerretur, & in populum spargeretur. Sicut & ipsa uerba illorum fœderum prorsus cum nouo Testamento conuenientia, Heb. 9. recitantur: τοῦ τοῦ αἵμα^{μα} τῆς ἁγίας, ἧς ἐνετείλατο πρὸς ὑμᾶς ὁ θεός. Hic est sanguis Testamenti, quod Deus mandauit erga uos &c. Quare & hic in nouo Testamento, aut fœdere sanciendo, aut repetendo, de eodem sanguine aut Etima, quæ Deo est oblata, nobis quoq; fœdus per hanc uictimam facientibus datur, non de alia re: Sicut semper in fœderibus faciendis utraq; pars de eadem uictima participare solita est.

Quam utriusq; partis de eadem mediatrice & fœderali uictima participationem passim Spi. S. in recitatione Testamenti Christi inculcat, affirmans hoc corpus & sanguinem non tantum nobis dari ad comedendum & bibendum, sed etiam Deo pro nobis offerri.

Articuli fidei & Sacramenta proprijs uerbis proponuntur. Quare propriè non figuratè intelligenda & exponenda sunt.

Præterea quæ semel obscure ac figuratè dixit Spiritus S. ea solet mox, aut certe alibi repetens eam sententiam, illustrare, & clarè reponere. At hic eadem uerba inculcat in tot repetitis textibus, semper affirmans ac inculcans, esse suum Sanguinem, panis fractionem uerè esse participationem corporis &c.

HOC, pronomen demonstratiuum, clarè ostendit,
de qua

de qua re Dominus loquatur, nempe de ea, quæ ad cœ-
dum & bibendum datur, non de umbris, typis, figuris,
&c. Habes igitur indicatum subiectum, de quo agatur,
quod fideliter retine.

EST, uerbum essentialè est, Esse, non significare, aut
figurare, aut adumbrare aliquid significat. Habes hic
perspicuam copulam, aut connexionem subiecti & præ-
dicati. Audi ergo piè & crede, non impiè peruerte uo-
cem unici pastoris & præceptoris tui, filij Dei.

CORPVS, clarè dicit, Corpus & Sanguis, non dicit
figura aut meritum, signum, aut passio corporis. Habes
hic clarum & perspicuum prædicatum, quod Dominus
subiecto tribuit. Habes inquam primo, de quam re sit
sermo, aut Dominus loquatur, nempe de re data in cibum
aut potum. Deinde quid de ea dicatur, aut affirmetur,
nempe quod sit corpus Domini. Habes ergo iam totam
& quidem perspicuam propositionem aut sententiam,
Audi igitur & crede, non peruerte, &c.

QVOD PRO VOBIS, Audis Christiane lector, qua-
le aut quodnam corpus detur, num figuratum, typicum,
num signum aut umbra corporis. Obserua igitur, quod
hic circumscribatur aut definiatur prædicatum aliquan-
tò plenius, ne unica illa uocula sit dubia & corrupte-
lis obnoxia. Dicit enim Dominus, se dare illud ipsum, ue-
rum ac naturale corpus ac sanguinem, QVOD ET QVI
pro uobis traditur ac effunditur. Retine ergo firmiter
ista uerba, Quod pro uobis, aut hanc definitionem seu
declarationem prædicati, quod Dominus rei datæ tri-
buit.

biat, & plurima sophismata aduersariorum de signis, figuris, typis ac metonymijs facile retundes. De fructu huius Sacramenti nihil iam prolixius disseram.

In alterius partis, nempe Calicis & sanguinis institutione eadem omnia argumenta aut testimonia ueritatis retine, quæ in priori monui. Et ante omnia quòd Dominus eodem modo constanter præsentiam sanguinis, sicut prius corporis inculcat, nullam sermonis figuram in prioribus diuersa expositione demonstrans aut patefaciens.

Hic est sanguis meus, noui Testamenti, qui pro multis effunditur, in remissionem peccatorum. Sic habent duo Euangelistæ, Mattheus & Marcus, sensus autem est ualde perspicuus. Affirmat enim Dominus Iesus primum illud, ad bibendum datum esse suum sanguinem: Deinde dicit illum sanguinem esse noui Testamenti seu fœderis. Nam Testamentum fœdus ibi significat. Quòd etiam ad uersarij concedunt. Est autem, & dicitur sanguis ille i deo sanguis noui fœderis, quia abolito pacto uetere, nouum fœdus nunc in cœna sancitur, distributione ac participatione huius sanguinis. Scimus nouum Testamentum aut fœdus inter nos & Deum sanciri, uero sanguine Christi, non umbris, typis, aut figuris.

Vt uerò ostendat eo clarius ac luculentius Dominus, quoniam sanguine nobiscum fœdus sanciat, mox affirmat, hunc sanguinem noui fœderis eundem planè esse, cùm mox effundendo in cruce pro nostris peccatis: Quasi si diceret, nunc quidem meo sanguine uobis ad bibendum

dum in hac sacra cæna dato sancio nomine cælestis mei
patris fœdus uobiscum: At mox eodem hoc sanguine in
cruce fuso uobis, meum cælestem patrem placabo & re-
missionem peccatorum ac uitam æternam, impetrabo.
Hic sensus est manifestè horum filij Dei uerborum.

At quid, obsecro te Christiane frater, clarius ac cer-
tius dici, aut etiam excogitari omnino posset pro sum-
ptione corporis ac sanguinis Christi in cæna?

Lucas & Paulus paulò aliter hæc eadem uerba reci-
tant, nempe, Hoc poculum est nouum Testamentum in
meo sanguine, poculum ibi haustum aut potionem signi-
ficat, sicut & mox ibidem in Luca accipitur, cum ait,
transeat hoc poculum à me, id est hæc potio aut hau-
stio, nempe passio. Cum enim offertur poculum, offertur
haustio aut potio, non ipsum uas donatur. Cum dicit
Paulus, poculum, cui benedicimus, intelligit potionem:
Non enim Calicem, sed potionem benedicimus.

Dicunt igitur fideles testes Christi, illam haustionem
esse nouum fœdus, Et certum sanè est eam potionem ac
manducationem unà cum alijs partibus eius actionis,
aut Sacrosanctæ ceremoniæ esse non Symbolice, sed rea-
liter illam nouam passionem, aut fœdus, quòd tunc in-
ter Deum & homines, mediante Christo, sanciebatur et
nunc à nobis quotidie renouatur.

Dicunt autem illi poculum esse fœdus in sanguine
Beth præpositio hebræis instrumentale casum significat,
item propterea Erasmus, Tigurini & Beza uerterunt
PER. sensus ergo est, quòd illud poculum aut potio sit
nouum

nouum fœdus per aut propter sanguinem Christi, quem unâ nobis in communionem det, non propter solum argentum aut uinum. Idem ergo est, quod alij Euangelistæ dicunt, illud ad bibendum datum, esse sanguinem noui Testamenti, seu quo nouum fœdus erga nos de eo participantes sancitur, & quod hic Paulus & Lucas dicunt, illam potionem esse nouum fœdus, per aut propter sanguinem unâ in potum datum, quo sanciatur illud. Nam quòd hoc Testamentum aut fœdus non tantum erga Deum, sed & erga nos homines dato sanguine sanciatur, postea uberius explicabitur.

Vt uero aliquis fructus ex hoc diuino fœdere haberi & ad nos peruenire possit, simulq; etiam erga Deum constabiliatur, dicit Lucas, sicut & alij Euangelistæ, quod ille sanguis mox pro eis effunditur, aut effundetur.

Ita uidemus optimè & concinnissimè, utramq; recitationem uerborum Christi inter sese inuicem conuenire, & utramq; potenter & euidenter præsentiam corporis & sanguinis Christi in cœna asseuerare.

Prodest autem ista uariatio recitationis uerborum ad illustrationem ueritatis ultra omnem modum. Nam cum omnino Spiritus S. statuisset uariare recitationem Testamenti saltem in hac posteriore parte, certè si in illa priore ac simpliciore, aliqua obscuritas, figura, typus aut signum latitasset, nunc eam suo perpetuo more patefecisset ille optimus dicendi docendiq; magister, ne Ecclesia Dei pernitiosi erroris occasionem haberet. Verum Spiritus S. paululum uariatis uerbis, eundem prorsus

prorsus cum priore textu sensum expressit, Quasi dice-
ret, quoquomodo & quibuscunq; uerbis hunc textum
esset, tamen hanc scitote esse sententiam sacrosancti
Testamenti. Nam ideo ac studio nonnihil diuersis uerbo-
rum formis eodem tendentibus eum recito, ut sciatis
hunc esse uerum ac genuinum sensum, & nullum alium.

Expende Christiane lector hoc argumentum, & ui-
debis in eo esse ingens lumen ac robur ueritatis. Sole-
mus sanè etiam in communi uita sepè diuersis uerbis
aut etiam sententijs eundem sensum exprimere ac in-
calcare, ut tantò certius auditor mentem nostram te-
neat. Sic & hic Spiritus sanctus fecit.

Illud autem in Luca ualde dignum obseruatu est,
(sicut & Lutherus prius monuit) dicit, Hoc poculum est
nouum Testamentum in meo sanguine, QVOD pro uo-
bis effunditur. Dicit Lucas ipsum poculum, id est, potio-
nem pro nobis effundi. Vnde inuidta demonstratione
probatur & euincitur, illam potionem uel haustum esse
non tantum solum uinum, quod certe pro nobis non ef-
funditur, sed etiam uerum sanguinem Christi, quo nos-
tra peccata expiantur.

Beza, ut hoc euidentissimum ueritatis argumentum
eludat pro libitu diurnat, ut solent isti homines, in sacro
sancto Christi Testamento, uel esse solacisimum, (Adeo
illi Lucas uel potius ipsemet Spiritus sanctus est imperi-
tus sermonis, ut ipsum illius linguam emendare oporteat),
uel etiam totam illam sententiolam esse suppositi-
tiam, cum quidem fateatur, omnia exemplaria Græca
& Latina

¶ Latina noua & uetera sic habere.

Sed nos omiſſis eius non tantum ineptis, ſed etiam nimium audacibus, ne dicam ſacrilegis diuinationibus, li- quidò hinc cognoſcamus, adèd certum eſſe cum pane & uino uerum corpus & ſanguinem dari communicanti- bus ut Euangelifta hic non dubitet dicere, illum ipſum datum cibum ac potum pro nobis crucifigi ac effundi.

Cum hiſce Lucæ aut potius Spiritus S. uerbis tribu- entis ipſi potioni effuſionem pro nobis, pulchrè conue- nit, quod Paulus 1. Cor. 11. corpori tribuit fractionem pro nobis: Sumpto prædicato conueniente propriè ipſi Elemento panis. Tantam igitur oſtendit Spiritus S. eſſe coniunctionem iſtorum ſubiectorum, nempe panis cum corpore, & uini cum ſanguine, ut prædicatis & quaſi proprietatib. ſuis aliquatenus promiſcue utantur. Depo- tione enim dicitur, quòd pro nobis fundatur, & propriè eſt ſanguis, ut ſic oſtendatur, quòd in hac portione ſit ue- rus ſanguis, non ſolum uinum: Et uiciſſim de corpore di- citur, quòd frangatur, quòd eſt proprium panis, ut ſic ni- mirum oſtendatur ſumma corporis Domini cum pane in hoc Sacramento connexio.

Regula Dialectica, ad conſiderationem ueritatis ad modum utilis, eſt, Quod talia ſint ſubiecta, qualia eſſe à prædicatis permittantur, Certè etiam uulgo notum eſt, prædicata aut epitheta pingere naturam ſubiecto- rum. Quare cum hic corpori tribuatur, quòd franga- tur, quòd propriè pani, præſertim in ſacra cœna ſcriptu- ra tribuit, neceſſe eſt ſignificari quandam cognationem
aut

aut uicinitatem panis ac corporis in hac cœna, Et uicifim, cum poculo aut potioni tribuatur, quod pro nobis effundatur, quod uerè soli sanguini Christi conuenit, necesse est ibi cum uino in ea potione etiam sanguinem Christi esse.

Obseruetur & illa concinnitas huius loci aut textus sensu uè Lucae, quod sicut antea dixerat poculum aut potionem illam esse nouum fœdus PER aut propter suum sanguinem, quem in eo fœdere sanciendo communicantibus præberet, sic & nunc idem poculum aut potionem & ob eandem causam (nempe propter præsentiam sanguinis in potum dati) dicit pro nobis effundi: Quorum utrumq; non nisi uerò sanguini Christi conuenit.

Alias igitur Spiritus sanctus dicit, sanguinem esse noui Testamenti, item pro nobis effundi. Alias poculum aut potionem esse nouum Testamentum, & pro nobis effundi. Ut ista tanta subiectorum & prædicatorum alternatio aut mutua commutatio liquidò euincat, uerum corpus ac sanguinem in illa Sacramentali communionem esse. Illa certè epitheta aut proprietates esse nouum Testamentum, & pro nobis effundi, non nisi uerò sanguini Christi conueniunt. Mirificam prorsus lucem ac certitudinem affert Testamento Christi uerèq; eius sententiæ ista tanta concinnitas textus obseruata ac bene expensa.

Præter argumenta porrò, quæ ex ipso textu huius sacrosancti Testamenti sumuntur, quæ proculdubio optima firmissimæq; sunt, considera & ea, quæ ex alijs sacramentorum literarum locis petuntur.

LOCUS

Locus 1. Cor. 10. Panis quem frangimus, si recte intelligatur, uel præcipue nostram ueramq; sententiam exprimit ac confirmat: Verum à Beza nunc ita deprauatur ac urgetur, ut omnia alia Euangelistarum dicta inde exponi oportere contendat, eoque tanq; præcipuo telo aut machina contra nos abutatur: Cum contra illud adeo breue unicuiq; dictum ex plenis institutionis fontibus, toties iteratis, exponendum merito sit.

Conatur autem ille Christiano lectori persuadere, eam esse dicti sententiam, tanquam Paulus dicat, ipsum panem esse communicationem aut societatem cum corpore Christi, seu (ut ille porro eam torquet) testari de societate nostra cum Christi corpore & sanguine.

Vide quàm alienum à uerbis Pauli sensum inde extorquere conetur. Paulus dicit, Est participatio: Hic autem ait, Testatur de nostra coniunctione cum Christo. At contra nos singula eius dicti uerba aliquantò religio sua quàm illi expendamus.

Primum Paulus non simpliciter aut solum dicit, panis, sed addit quem frangimus: Loquitur ergo non tantum de solo pane per sese, sed de fractione aut esu panis: Sicut & Christus illa uerba, Hoc est corpus meum, non de ipso, ut ita dicam, ocioso pane aut uino promittat, sed de fracto, accepto & comeso. Valet ergo omnis no idē ista uox panis, quem frangimus, ac fractio seu comestio panis & benedicta potio. Porro, quod uox uocatur significet participationem corporis & sanguinis, præterquam quod textus ipse euincit, ut liqui dō

liquido D. Tilemanus monstrauit, etiam ipsi aduersarij
subinde uel inuiti consententur. Inquit enim Caluinus in
quodam suo libello, In nomine *horruis* cur tanto pe-
re insistant, nulla est causa. PARTICIPATIONEM sig-
nificat, quid tum? Nam si inde &c.

Sensus ergo simplicissimus minimeq; uolentus &
maximè genuinus Pauli est, quòd fractio aut esus illius
panis & benedicta potio sit ipsissima participatio aut
sumptio corporis & sanguinis Christi.

Atq; hic noster sensus loci Paulini sicut clarè ex uer-
bis eiusdem accipitur, ita etiam optimè consonat, cum
Euangelistis ac Christo, qui simpliciter de rebus in ci-
bum & potum datis dicunt: Hoc est corpus & sanguis
meus. Conuenit & cum sequentibus Pauli dictis.

Differtissimè igitur ostendit Paulus, se uerba Chri-
sti, Hoc est corpus, Hic est sanguis, de illis ipsis rebus da-
tis & acceptis ad comedendum & bibendum, & de ue-
ro ac genuino corpore & sanguine Domini intelligere:
& affirmat illorum sumptionem esse participationem
ipsiusmet corporis ac sanguinis Domini, Non dicit, ille
panis & uinum sunt typi, figuræ, signa, symbola aut um-
bræ corporis, indicant & testantur de nostra societate
cum corpore Christi, & quæ alia isti uolenter illi sacro
sancto Testamento affingunt.

Hæc profecto est arctissima connexio Elementorum
aut materialium huius Sacramenti, nempe panis cum
corpore, & uini cum sanguine, quandoquidem unius
sumptio aut participatio est mox & alterius sumptio.

Quæ connexio excludit omnem significationem, typum
ac figuram, aliasq; sacrosancti huius Testamenti falsas
tiones. Sed de hoc loco etiam postea aliquid clarius dic
cetur.

Expendatur autem & illud non uulgare summa di
ligentia, tum in hisce Pauli uerbis, tum & in ipsa Te
stamenti huius institutione, quod separatim corpus
panis & seorsim potioni aut uino sanguis sacro ipsius te
stimonio adiungatur. Si enim esset tantum spiritualis
quædam communio, quæ fide acciperetur, ut quidam uo
lunt, aut si esset signum aut symbolum nostræ cum Chri
sto coniunctionis: tum profecto superflua imò & ad fal
lendum comparata esset illa distributa inculcatio. Nam
spiritualis communio perinde tota habetur & ex alteru
tra parte sine omni discrimine, sicut etiam extra com
munionem & ante hoc Sacramentum habita est.

Quare, ista quidem sententia stante, falso seorsim ad
panem corpus, & ad uinum sanguis, sacrosancti Domi
ni ore, & eius selecti organi Pauli adiungeretur, & qua
si alligaretur: Cum perinde uerè dici posset, hoc pocu
lum aut potio est meum corpus ac hæc fractio panis est
sanguis meus.

Nec ego hic admodum moueor aduersariorum phy
sics & papisticis sophismatibus, concomitantibus, ut eas
sorbomiste uocant, & ineptis diuinationibus, Corpus
non potest esse sine sanguine, nec sanguis sine corpore,
igitur tantum est in alterutra solum parte, quantum in
utraq; Nam Christus non frustra ista sic distribuit, &
toties

toties in scriptura seorsim inculcantur, Nec sunt hię
physicę, sed Sacramentales actiones. Vbi stultę simul, ac
impię ex physica ratiocinantur, corpus non posse esse
sine sanguine & sanguinem sine corpore. Ista sit cura
Dei, non nostra, an & quomodo alterum sine altero esse
possit.

De loco Pauli 1. Corint. 11. aliquid etiam supra dixi-
mus, cum textum institutionis expendere mus, sed nunc
propter adiuncta dicta aliquantō uberius de eodem a-
genus.

Omnino, si quis diligenter expendat uerba Pauli,
hoc & precedenti capite, quibus tum Corinthiorum
morbum aut errantem sententiam depingit, tum &
contrarium medicamen, aut uerum sensum proponit, a-
nimaduertet illos homines uel à seductoribus persuaseos,
uel etiam suis carneis oculis ipsas simplices externasq;
species panis ac uini in cœna Domini intuentes decep-
tos, planę Sacramentarios fuisse.

Videntur enim esse opinati, nihil eximij proponi aut
adesse in cœna Domini, præter panem ac uinū, nec quic-
quā minus quàm uerā exhibitionem corporis ac sangui-
nis credidisse. Quare nec ullā religiositatem ad eiussum-
ptionem requiri. Somniarunt inquam illi proponi ibi pa-
rum panem & uinum, sicut et in templis idolorū, aut eti-
am in suis domibus: Et panem esse panem, uinum uinum,
ubicunq; demum, siue in alterutro templo, siue etiam in
edibus priuatis apponatur. Licere ergo sibi utrobq;

cum perinde eademq; ratione comedere, & nihil esse
adeo opus illos panes aut mensas discernere, nec uel se-
met, uel etiam ipsum propositum cibum dijudicare.

Quare contra Paulus clamat, Non est tantum panis
purus aut uinum in cæna Domini, ut uos boni sodales
somniais, An enim nescitis? certè dudum sciuisse debuis-
setis, quòd illa fractio panis sit participatio corporis ip-
siusmet Domini ac seruatoris nostri, Et illa benedicta
potio sit participatio sanguinis ipsius, Ego enim sic acce-
pi aut didici à Domino, sic etiam docui uos Corinthios,
quòd Dominus Iesus dans illum panem in esum dixerit,
se dare proprium corpus, & dans uinum affirmauit, il-
lud poculum ob sanguinem unà datum esse nouum fæ-
dus, eòue sanciri illud.

Quare certo scitote, quòd qui abutitur illo pane aut
uino, fiat uiolator ac reus ipsiusmet corporis & sangui-
nis Domini. Et ob hoc ipsum sibi exitium comedat
ac bibat, quia non dijudicet illud corpus ac sanguinem
Domini ab alijs prophanis panibus, poculis aut cibis.
Hic etiam abusus ac reatus tantæ rei, nempe corporis
ac sanguinis Domini, est causa cur uos diuinitus tam a-
cerbis morbis & frequentibus funeribus puniamini.

Hactenus de scopo loci Paulini, Nunc de ipso textu
ac uerbis pauca quedam adijciemus, Nam Paulus mox
post propositionem accusationis, de qua iam dixi, reci-
tat institutionem Testamenti Christi, & statim infert
inde, tanquam ex antecedente, quantiù crimen patrent
abutentes hoc Sacramento, nempe quòd, qui abutuntur
illo

illo pane, abutantur corpore Domini, eoq; eius rei fiant
& qui abutuntur illa potione, abutantur rei; fiant san-
guinis Domini.

Quasi diceret, quoniam paulò ante, uos merito ac-
cusauit, quòd perinde temere uocetis cœnam Domini, si-
cut si in uestris œdibus de prophanis epulis heluaremi-
ni, Et ut uos à tanto crimine abstererem, modo ex ipsis
uerbis institutionis ostendi, Christum in sua sacrosancta
cœna non tantum purum panem ac uinum communican-
tibus proposuisse, ut sortè aliqui prophani homines ex-
terna forma decepti opinantur: Sed unà cum pane ue-
rum corpus, & cum uino sanguinem dare: Nunc facile
intelligitis id necessario sequi, quod, qui abutitur eo pa-
ne, abutatur & corpore, & qui abuitur eo uino, abuta-
tur sanguine Christi, eoq; illorum reus fiat. Quare ca-
uete uobis à tanto scelere & pœna sicut & in præce-
denti capite uos monueram, ut uideretis, quidnam age-
retis participantes de mensa Dæmoniorum simul &
Christi, quandoquidem in sacra cœna Domini non tan-
tum solo pane aut uino frueremini, ut sortè aliqui som-
niant aut externa species præ se fert: Sed fractio panis
esset communio corporis ipsiusmet Christi, & potio
aut haustio illa benedicta esset communio sanguinis eius.

Non tantum igitur uerba ipsa, Qui indigne comedit
& bibit, fit reus corporis & sanguinis Domini, admo-
dum perspicua, & quæ illius demum rei aliquis fit ac-
cusaturus reus, quam uiolat aut qua abutitur: Sed etiam
tota illa argumentatio diligenter expensa, si considerare

tur propositio accusationis, & scopus recitationis Testa-
menti coniungaturq; id antecedens cum hac conclusione
hoc ipsum efficit atq; exincit quòd illi homines omnino
fuerint in Sacramentario errore, siue professione, siue
quòd magis credo, potius carnali quadam opinione te-
merè ex externa propositarum rerum specie concepta,
inscitia ac negligentia in eo stertentes. Quare omnino
Paulus in eorum damnatione etiam nostri temporis Sa-
cramentarios præsertim crassiores damnasse uidetur:

Huic claræ argumentationi addit Paulus, quasi præ-
ceptum præcipuum, quomodo igitur faciendum sit, ut dig-
nè sumatur corpus ac sanguis Domini, dicit oportere
eos diiudicare tum semet, tum & ipsum corpus ac san-
guinem Christi, quòd cum pane ac uino sumerent, &
non perinde temere ibi conuiuandum ac in quolibet a-
lioprophano conuiuio: longissimè enim discernendum ac
dijudicandum esse corpus & sanguinem Domini, quæ
ibi proponerentur ac sumerentur ab alijs prophanis e-
pulis, quas in alijs conuiujs læti & lauti ligurirent.

Clarè ergo ac præpotenter hic quoq; præsentia cor-
poris & sanguinis Christi in illa sacrosancta cæna asse-
ritur.

Nec minus perspicuè etiam inde probatur, quòd A-
postolus illis demum indignè communicantibus ob hunc
reatum minatur & indicat pœnas diuinitus infligi.
Nam si ageretur de sola spiritali communionem Christi
eiusq; meriti, quàm etiam extra & ante hoc Sacramen-
tum per fidem sumunt & semper sumpserunt p̄ij, nihil
profecto

perfecto necesse fuisset, hic potissimum flagitare dijudi-
cationem corporis & sanguinis Domini, & tantum in-
dignè communicantibus tanti criminis, tantum obijcere
ac insuper etiam penas morborum ac mortis insugerez.
Cum non soli, nec hac ratione tanto crimine sese onera-
rent, sed non credendo, idq; ex æquo omnes increduli,
inde à condito mundo.

Verùm Paulus facit hanc culpam reatus & non diju-
dicati corporis Domini, & pœnam sequentiumq; mor-
borum, ac mortis propriam illis indignè communicanti-
bus. Quare ibi tantum dignè aut indignè sumitur cor-
pus Christi, ubi recte dijudicatur aut non dijudicatur.

Aduersarij recentiores, qui uolunt uideri unà nobis-
cum asserere ueram presentiam & sumptionem corpo-
ris & sanguinis Christi in cœna etiam ex Ephe. 5. eam
probare conantur, ubi dicitur quòd sumus membra Chri-
sti, caro de carne, & os de osibus eius, Si is locus huc a-
pte citatur, ut isti uolunt, sequetur etiam indignorum
sumptio corporis ac sanguinis Domini. Nam & illi sunt
membra Christi, licet mortua: Sunt certè palmites in ui-
te Christo, licet infrugiferi & tandem excintendi & ex-
urendi: sunt male pisces in eadem sagena, sunt malum se-
men in eodem agro Domini, eidem bonæ oleæ inserti
sunt, tamen si maneant oleæstri, in eodem Domini conui-
uio nobiscum sunt, de eisdemq; prorsus Sacramentis no-
biscum participant, idemq; fœdus aut Testamentum no-
biscum erga Deum ineunt: Sicut & impij Israelitæ olim
cum pijs 1. Cor. 10.

Dilectus & intimus Domini apostolus Iohannes clare idq; repetens affirmat, Christum uenisse per aquam & sanguinem, & mox dicit aquam & sanguinem adhuc testari in terris: Nolo hic citare authorum interpretationes, quorum plurimi de duobus Sacramentis hæc intellexerunt, inter quos & ipsemet Oecolampadius istorum sodalis fuit, expendatur modo ipse textus diligenter.

Affirmat enim Apostolus Iesum uenisse, nempe ad nos, id est nobiscum egisse, non significat hic uenire, otiosum quendam aduentum, sicut, si aliquis peregrinus homuncio in nostram ciuitatem uenisset, nihil uel boni, uel mali, nobis allaturus, aut quicquam omnino nobiscum acturus: Sed significat, accessit nos, egit, tractauit & transegit nobiscum, sicut ei proficiscenti ad nos, Pater iniunxerat & ipsemet affirmat, Iohan. 17. Se iam opus sibi à Patre iniunctum in agendo cum hominibus peregerisse: Quare nunc se redire ad eum.

Venit ergo Christus, seu accessit nos, & nobiscum egit. Per quæ autem media egit? Nempe per suum sacramentum sædus, quod nobiscum duobus distinctis Sacramentis percussit, in quibus & uerbum comprehenditur. Ea autem sunt Baptismus & cæna, seu, ut ea uocat Iohannes, AQVA & SANGVIS quæ quidem, si scopum finem aut fructum spectes, unicum sædus aut Testamentum sunt. Sin formam totam actionis aut ritus, sunt duo diuersa sædera. Per ea ergo ad nos uenit, nos accessit, nobiscum egit & transegit, in eam sententiam aut conditionem

tionis: Quod ipse quidem uelit nos Patri cœlesti reconciliare, gratis sua passione redimere & saluare, nosterque Dominus, caput, rex & Sacerdos esse: Et nos uicissim cum Patrem cœlestem pro uero Deo agnoscere & colere, tum & ipsum pro uero seruatore Domino ac capite nostro agnoscere, & uenerari debeamus.

Non agitur hic propriè de ipsa essentia aut persona Christi, non etiam de beneficijs, quæ nobis confert, sed de medijs, per quæ ille nobiscum agit aut transigit. Ea autem sunt ista ipsa duo Sacramenta aut fœdera, Baptismus & Cœna, quorum alterum peragitur & stabilitur per AQVAM, alterum per SANGVINEM nobis distributum & Patri oblatum.

Indicatis igitur medijs aut fœderibus, per quæ Christus ad nos uenit, id est nobiscum egit & transegit, mox Apostolus nos de usu illorum mediolorum Sacramentorum aut fœderum docet, ostendens, quidnam illa nobis adhuc commodi afferant, hoc nempe, ut testentur perpetuo in terra coram toto mundo, uenisse aliquando quendam talem Dominum ac seruatorem, qui hisce sacrosanctis rebus ac ceremonijs, ritibus ac fœderibus cum toto mundo egerit, omnibusq; se Seruatorem obtulerit. Et hæc memorialia sui, medijsq; secum agendi post se generi humano reliquerit: Reliquum igitur esse, ut quicumq; uelit esse saluus, uicissim uera fide per illa fœdera ac testes ad illum Dominum ac mediatorem ueniat, eiq; sese per ea adiungat, eiusq; beneficiorum semet participem faciat.

Hic uerè est usus duorum Sacramentorum aut fœderum Christi, in quibus & uerbum aut promissio includitur. Quare & Christi modus ad nos ueniendi, & uerus genuinus ac proprius usus Sacramentorum, & denique ipsa uerba aquæ & sanguinis potenter euiuncunt à Iohanne in isto dicto duo Sacramenta Christi intelligi ac proponi. Eoq; necessario per aquam Baptismum & per sanguinem carnem Domini accipiendam esse & ideo reuera in cœna sacrosancti Domini sanguinem distribui.

Adiicit autem Iohannes istis duobus testibus, per quos primum Christus ad nos uenit & nobiscum transiit, etiam tertium testem nempe spiritum. Quia si per illos duos testes uenientem ad nos Christum uere admittimus. Ille mox etiam tertium in corda nostra det, qui clamet abba Pater, & testimonium præbeat spiritui nostro, quod filij Dei sumus. Hoc est, quod Iohannes dicit, qui credit in filium, habet testimonium in seipso. Et Christus, si quis sermonem meum custodierit, ueniemus ad ipsum, &c.

Huic perspicue ac nativæ explanationi huius loci Iohannis pulchre astipulatur tota scriptura, præsertim doctrina de officio Christi & de natura Sacramentorum. Ante omnia autem, quod ipsemet Christus dicit de suo sanguine in cœna dato, quod sit sanguis noui Testamenti aut fœderis, & quod nouum Testamentum aut fœdus fiat in sanguine aut per sanguinem. Sicut enim ibi Dominus affirmat suum sanguinem in cœna datum confirmare, sancire & constabillire illud suum fœdus nobiscum:

Ita hic Iohannes dicit sanguinem testari de Christo & eius beneficijs, ut planè sumpsisse Iohannes hoc suum testimonium de institutione Testamenti Christi uideatur. Exprimit quoq; Dominus uim testimonij in hoc Sacramento etiã illis uerbis in memoriam mei facietis, id est, ut testemini de me & mea passione sicut alibi de ministro inquit. Eritis mihi testes, usq; ad fines terræ.

Sed sunt aliqui, qui per hæc duas uoces aquæ & sanguinis in hoc Iohannis loco, quiduis aliud potiusquam quòd uerba ipsa sonant (diuinantes ut cuiq; libet) intelligere malunt.

Quibus respondeo Spiritum sanctum ter easdem uoces repetere sine ulla uerborum mutatione, qua ergo conscientia aut fronte illi audent eius constantem assertionem eludere, & in alias quasdam res transformare? Quasi uerò Spiritus sanctus non potuisset illas ipsas res, quas isti somniant, clarè suis uocibus nominare. Profecto si hanc audaciam in peruertendis sacris literis admiserimus, quid uis potius, quàm ueram sententiam ex illis extruemus. Sed dicam etiã de una aut altera istorum interpretatione aut potius peruersione huius tã illustris loci.

Quidam igitur uolunt per sanguinem significari passionem Christi. Verùm textus repugnat. Nam Christus non uenit ad nos per passionem, quin potius ille dicit, se per passionem à nobis abire ad Patrem: Non est passio medium quoddam per quòd nobiscum agat Christus. Præterea passio non magis testatur de Christo, quàm Christus de passione. Dudum ea ex oculis memoriaque

hominum euauit, nec est adhuc perpetuo in terris ut
testificetur de Christo: sed Sacramenta sunt talia media
ac testimonia, quæ omnibus obuia & in omnium oculos
sefe ingerenti a ubiq; de eo eiusq; beneficijs, usq; dum ue
nerit testantur & testabuntur.

Deniq; ij ipsi qui per sanguinem passionem Christi
intelligunt, nihilominus per aquam baptismum intellige
re coguntur, ut & hæc uox sanguinis necessario de alte
ro Sacramento intelligi debuisset. Admisso enim hic uno
Sacramento, cur alterum excluderent.

Alij, præsertim Sacramentarij torquent aquam ad
sanctificationem aut renouationem, & sanguinem ad iu
stificationem, sed non credo posse, usquam in sacris lite
ris talem harum uocum significationem reperiri. Deinde
de iste sensus non conuenit huic textui, agit enim Spiri
tus Domini de rebus aut medijs, per quæ ad nos uenit
Christus, seu nobiscum agit ac transigit, non de ipsis be
neficijs, quæ ueniens affert.

Non conuenit etiam illud, quòd dicit illa adhuc esse
in terra, item testari, nam illa interna beneficia non
sunt media testantia, sed bona aut beneficia Christi, de
quibus testimonium datur. Præterea non differt reno
uatio ab inhabitatione spiritus sancti. Quare bis idem
uoce aqua & spiritus diceretur inepta tautologia aut
battologia. Deniq; quod tandem testimonium in terra
præstat, renouatio aut iustificatio? At scriptura hic a
git de publicis testibus, qui adhuc in terra quotidie con
ram omnibus testentur.

Atqui,

Atqui, dicunt illi, scriptura hic loquitur de testibus, qui in nobis sunt, Respondeo. Post hunc locum demum dicit etiam de testimonio interno. Nec tamen dicit ullū ex hisce testibus tantum intra nos testari. Possis autem referre testimonium vnternum ad Spiritum sanctum, qui non tantum foris coram hominibus, sed etiam intus in corde nostro de Christo testetur.

Vide autem istorum peruersitatem, quòd contrà manifestum contextum malunt locum hunc de ueteris, iamque aboliti Testamenti expiatoria aqua & sanguine intelligere ac interpretari, quàm de Sacramenti Noui, de quo tamen propriè agitur. Quare hic manifestum testimonium Ioannis Euangelistæ habemus, quod sanguis Christi uerè adsit in sacrosancta eius cæna, & illud sædus confirmet ac testetur de Christo & eius beneficiis erga nos.

Credo autem ideo eo libentius inculcare Iohannem de medio aut instrumento sanguinis, per quòd Christus uenerit, ac de testante in terris sanguine Christi, id est, de sacra cæna, quod in Euangelio hoc Sacramentum præterit, uel potius ideo præterit in Euangelio, quod hic satis de eo sit testatus, docueritque esse medium & testem Christi, quod proprium Sacramentorum est.

De dicto Pauli Heb. 9. HIC est sanguis Testamenti, quod Deus mandauit, ex 24. cap. Exodi petito, dictum quidem est supra, (licet prorsus nimium breuiter pro tanta rei magnitudine ac amplitudine) cum monui originem huius tanti Sacramenti expendendam esse. Que inde

inde proculdubio uerissimè, ut ex sequentibus apparet
bit, petitur, quascunq; demum alij diuinationes à pro-
phanis consuetudinibus aut hominibus parum religiose
afferant.

Quod autem illinc sit petenda occasio & ueluti ori-
go fœderis, inde quoq; euidenter demonstratur, quòd ip-
semet Paulus non solùm in Epistola ad Heb. sed & ad
Gal: nobis huius rei doctrinam proponit. Nam primum
ostendit esse duo fœdera aut pactiones Vetus & Nouũ,
Vetus in monte Syna mediante Mose factum, ut habetur
Exo. 24. Nouum in Hierusalem per Christum initum ac
sancitum, Quæ duæ pactiones sint, ueluti duæ matres
duorum diuersorum populorum, nempe legalium DEI
cultorum & Euangelicorum.

Quo autem eo magis rem tantam illustret, confere
etiam illas duas pactiones cum duabus uxoribus Abraha
mi, quod sicut Abrahamus terrenus pater, duos diuersos
populos ex duabus uxoribus procreauerit: Ita etiã Deus
uerus ac spiritualis pater, ex duobus fœderibus aut pa-
ctionibus duos diuersos cœtus cultorum sibi genuerit: Ex
Synaico quidem fœdere Iudaicum populum, Ex Hieroso-
limitano autem ipsam Ecclesiam, quæ illi successit. Dein
de illud Testamentũ aut fœdus in monte Syna per Moy-
sen Exo. l. 24. factum confert cum nouo Hierosolime à
Christo instituto, id est, cum ipsa sacra cœna ostendens,
hoc esse illo præstantius & hoc illi successisse. Nam nul-
lum certè aliud est Synaicum fœdus, quàm illud Exod.
24. nec aliud Hierosolimitanum, quàm sacra cœna. Qua
re adhuc

re adhuc aliquanto accuratius, tum hoc ipsum dictum
tum & consonantiam duorum fœderum ac imprimis ori-
ginem ac scaturiginem noui fœderis in timore Dei ex-
pendamus.

Consideremus igitur, quod nullum planè celebrius
fœdus est cum populo Israelitico per Moſen ſancitum,
quàm illud Synaicum. Ideo id Moſes Deuter. 4. 5. & 29.
multum ac diligenter Israelitis inculcat.

Deinde consideremus, quod res planè eadem agatur
ibi, quæ hic in cœna: Nam fœdus cum Deo certis mutuis
quæ conditionibus ac promiſſionibus per mediatorem
ſancitur.

Tertiò, ſicut ibi ſit glorioſa Dei apparitione ſuper
montem Synai, poſt traditum decalogum aliq; præcep-
ta, & poſt recitatum librum mandatorum à Deo accep-
torum, expoſitamq; doctrinam, Ita & hic poſtquam
Chriſtus plenè apoſtolos de uoluntate patris totaq; do-
ctrina, ut ſibi iniunctum fuerat, inſtruxit.

Quartò confirmatur etiam ac peragitur ſimili re ac
ceremonia, nempe eiſdem fœderali uictime ſanguine
tum Deo oblato, tum & in populum, cum quo fœdus ſit
distributo, ut Exod. 24. inſtituitur, et ſepè poſtea repe-
titur & citatur à Rege Iofia, Ezra & alijs.

Quintò adhibetur & in eo fœdere conuiuium, atq;
ita panis & uinum, ac fœderalium uictimarum caro, ut
& in hac parte illud pactum per omnia cum ſacræ cœ-
næ fœdere conſonet.

Deniq; uerba quoq; ipſa eadem planè ſunt, modo ea
diligenter

diligenter expendas, Exo. 24. Heb. 9. τὸ ὑτὸ τὸ αἷμα
τὸ ἁγίου, ἢς ἐνετείλατο πρὸς ὑμᾶς ὁ θεός.
Matth. 26. Marc. 14. Hic est sanguis Testamenti quod
mandavit Deus erga uos, Hic est sanguis meus noui Te-
stamenti.

Manifestum ergo est, Christum, cum pro uetere Te-
stamento aut scdere nouum suo sanguine inter Deum
& homines, secundum promissiones Prophetarum, sanc-
tū uellet, illa ipsa ueteris pacti uerba studio in suum
fœdus transtulisse, et solummodo discriminis causa duas
uoculas adiecisse, nempe MEVS, ut ostenderet eos hactē
nūc pecudum sanguine sanxisse, & instaurasse illud
prius fœdus, at nunc suo multo preciosiore, ut qui sit
sanguis filii Dei: Postea addidit Nouum Testamentum,
ut indicaret, hoc non iam amplius esse illud uetus Testa-
mentum, sed nouum, quod in eius locum secundum Pro-
phetias succederet: Quasi diceret Dominus, Hactenus
sepe sanxit ac repetiit meus Pater cœlestis uetus fœdus
uobiscum, conditionibus parum uobis tollerabilibus,
quod uidelicet, si feceritis mandata ipsius, uiuetis in eis,
Idq; per inferiores mediatores Moysen & alios peccato-
res, & deniq; solo pecudum sanguine in uos asperso: sed
tamen promiserat idem dudum se antiquato uetere pa-
cto aliud multo melius Testamentum aut fœdus, ac per
nobiliores mediatorem, cum amplioribus promissioni-
bus, & quidem sanguine proprii filii aut Messie uobis-
cū in futurum, & sanciturum. Id igitur ipsum nouum
promissumq; fœdus antiquato uetere, nunc ego serua-

tor mundi, uobiscum nomine ac iussu patris mei sancio sanguine ac corpore meo hic iam uobis distributo, & mox patri pro uobis offerendo: Ut sicut & illud uetus fœdus Exod. 24. distributo erga Deum & homines fœderalis uictimæ sanguine, in utramq; partem confirmabatur. Sic & hoc pactum ad utramq; paciscentem partem confirmetur, tū uobis nunc in cibum dato & patri mox offerendo, tanquam uerè quodam sacrosancto pignore, confirmatum & sancitum.

Verisimile etiam ualdè est Christum sacra cœna præclaram concionem habuisse de fœderibus ueteribus deque eorum abolatione & noui successione, sicut Lucas satis clarè, tametsi nimis paucis uerbis indicat, cum scribit eum dixisse, Desiderio desiderauì hoc pascha comedere uobiscum, priusquam paterer, Amen dico uobis, non comedam amplius de eo &c. Quibus uerbis satis indicat Dominum docuisse Apostolos, illud esse ultimum legale pascha, seq; miro desiderio flagrasse conatum ad functionem suam ad hunc exitum aut finem deducere, ut imposito fine ueteribus ceremonijs ac fœderi, Nouum Testamentum aut fœdus secundum uetera Prophetarum promissa et mandatum Patris erigeret. De quo peracto opere doctrinæ & fœderis, mox post institutam sacram cœnam gloriatur Christus coram Patre orans, quòd eis doctrinam ac religionem, ut sibi à Patre mandatum fuit plenè tradiderit. Verùm de uerbis fœderis etiam postea agetur, cum dicemus de istorū obiectione, quòd & nos figuram in uerbis cœnæ ponamus.

Sed obstat multis, quò minus & hunc locum & alios de sacra cœna, deq; sanguine Testamenti rectè expendant, quòd aut ignorant Sacramenta, præsertim hoc, esse quædam fœdera, & solum uel ipsam passionem uel beneficia inde ac ex fœdere prouenientia Testamentum uocant. Quòd tamen Calvinus & Beza (ne eis iniuriam facere uideamur) non faciunt, sed diligenter inculcant ipsa Sacramenta esse Testamentum aut fœdus, quòd inter duas partes, nos ac Deum feriat. Errant aliqui etiam ideo, quòd non putant hoc fœdus adeo sanctè confirmari erga nos, sed tantum erga Deum: Præsertim autem quoties de eius confirmatione per sanguinem dicitur, mox cogitant solum erga Deum confirmari oblatione eius, Erga nos uerò non item.

Calvinus in Harmonia fatetur quidem sanguinis positione etiam erga nos sanciri hoc fœdus quòd ualde probabo. Verum intelligit de sanguine spiritualiter per fidem hausto, Quod non probabo. Nam Sacramenta non internis & spiritualibus beneficijs, quæ iam eorum effectus sunt, sed externis notis, ceremonijs, ritibus ac rebus sanciantur & constabiliuntur.

Quare scriptura cum alibi tum præcipuè in ipsa institutione cœnæ & 1. Iohan. 5. contrarium hisce somnijs docet, nempe fœdus hoc sanguine ac corpore non tantum erga Deum, sed & erga nos sanciri, Proinde dispulsa ista nebula erroris aut somnij sciamus Christum in sua ultima cœna uerè nouum fœdus sanxisse inter nos ac Deum, idq; tum erga homines suo sacrosancto corpore & sanguine

guine nobis ad edendum ac bibendum dato, tum & era-
ta Deum eodem pro peccatis totius mundi oblato soli-
dissime confirmasse.

Hoc modo si expendetur hoc sacrosanctum Dei fæ-
dus eiusq; uera origo aut occasio & sanguis ac corpus
Domini, quo confirmatum sancitumq; est, clarius huius
Sacramenti, ratio & istorum sanctissimorum pignorum
usus ac ueritas conspicietur: Sed nunc ad propositum sco-
pum redeamus.

Summa igitur istorum duorum fæderum congruen-
tia, mutuaq; successio denique & uerborum ipsorum
consonantia de pluribus in hac presenti controuersia
obseruâdis, nos utilissimè monere ac docere potest. Quo-
rum aliqua ordine recensebimus.

Primum enim cum origo cœnæ Domini ex illa uete-
ris fæderis sanctione petita sit, apparet planè & in no-
ui Testamenti constitutione eiusdem uictimæ Christi,
non diuersæ, sanguinem non tantum Deo oblatum, sed
etiam communicantibus datum, sicut & olim in ueteri
Testamento Exod. 24. & alias factum esse constat: Nam
ibi dimidium quidem sanguinis fæderalis uictimæ Deo
offerebatur, alterum uerò dimidium in populum disper-
gebatur. Alioqui si non esset sanguis Christi utriq; pasci-
scenti parti propositus aut oblatius, non certo perinde
utramq; partem ad hoc fædus obligaret.

Secundò, ut uerba, Hic est sanguis Testamenti, ibi
non figuratè, sed propriè, atq; adeo propriissime accipiẽ

da ac intelligenda sunt, quòd ibi monstretur ac distribuatur præsens illius uictimæ sanguis: Ita & hic in sacrosancto Testamento Domini in sua propria natiuaq; significatione accipiantur necesse est. Quare ne torqueatur ac ueluti crucifigantur tot uiolentis figuris, ut sit nunc ab aduersarijs, nisi extrema die falsarij Testamenti filij Dei iudicari uelimus.

Tertio, Conquirunt illi ex omnibus angulis aut latebris ueteris Testamenti obscurissimas quasq; Hebraicas figuratasq; locutiones, idq; ex materijs & negotijs dissimilimis & uolunt nos cogere, ut perinde figuratè clarissima uerba cænæ Domini intelligamus. Ast contra cur non potius sumunt hanc loquutionem aut formulam rebus & uerbis institutioni cænæ Domini simillimam (ut pote quæ etiam ex ueteris sæderis sanctione desumpta est, & totidem uerbis in institutione noui sæderis repetita) ac ex eius claro perspicuoq; sensu eiusdem significationem in cænâ Domini iudicant & constituunt: Hoc longe profectò æquius & ueritati conuenientius esset. Ex similibus enim rebus ac loquutionibus, non toto cælo diuersis, iudicandum est.

Quarto, quemadmodum uerba hæc, Hic est sanguis Testamenti, significant in ueteri Testamento, quòd illo præsenti sanguine, quo tunc aspergebatur, aut contingebatur populus, confirmabatur illud Testamentum, aut illa sæderis sanctio, Sic & in cænâ Domini hæc eadem uerba, Hic est sanguis noui Testamenti, aut hoc est nouum Testamentum in meo sanguine de præsenti ac ibi distributo

distributo sanguine intelligenda sunt (non de aliquo ab-
sente, typico aut in caelo empyreo recluso) quòd eo illa
ipsa sanctio aut fœderis instauratio confirmetur.

Quòd si de sanguine in cœna dato hic in intellectus
uerus est, sicut omnino necessariò est uerissimus, seque-
tur ultro & de altera cœnæ parte, corpus nempe Chri-
sti ibi præsens ac in cœna datum sic esse accipiendum &
intelligendum, ut sit pignus & confirmatio illius Testa-
menti, pactionis aut fœderis.

Epistola ad Hebreos inde ab initio incipit differere
de mediatore, per quem nobis Deus sit locutus & de fir-
miter tenenda pactione, quàm Deus per eum nobiscum
inierit. Sed cap. 7. 8. 9. & 10. etiam clarius ac plenius
confert duo ista fœdera, uetus cum nouo, quæ sunt ipsa
Sacramenta nec aliud omnino sunt quàm fœdera cum
Deo, ostendit igitur Apostolus uaria, in quibus ista duo
pacta aut fœdera inter sese conueniant aut non conue-
niant.

Dicit ergo illa duo fœdera in hisce differre: Primum
quòd nouum fœdus habeat præstantiorem mediatorem
aut conciliatorem quàm uetus: Deinde quòd hoc sit iura-
mento Dei confirmatum, illud non. Tertiò, quòd sit fir-
mius aut immutabilius illo: Quartò, quòd nouum me-
liores ac maiores promissiones ac bona afferat quàm il-
lud.

Loquitur autem propriè de ipsis fœderibus, pactioni-
bus aut Sacramentis, non de bonis ex fœdere dependen-
tibus aut in fœdere promissis, quia dicit nouum fœdus ha-
bere.

bere maiores promissiones, separans difertè bona promissa ab ipso fœdere. Non etiam de causa aut acquisitione illorum honorum. Vt pleriq; perperam hoc tempore uocem Testamenti aut fœderis intelligunt & exponere solent, magno cum damno & obscuracione ueritatis, quòd etiam in precedenti argumento monui.

Porro cap. 9. differit hæc duo fœdera in eo quidem conuenire, quòd illud sit ἀντίτυπον huius, id est adumbrauerit aut figurauerit hoc, & quòd sicut illud uetus est sanguine uictimæ in populo sparsa sancitum aut confirmatū, ita etiam hoc nouū itidem sanguine confirmetur ac sanciatum. Quo aut magis congruentiā duorū fœderum, quoad stabilitiōem sanguinis, perspicianus, receuset nobis etiā ipsa uerba quæ solitus est sacerdos pronūciare in renouatione illius fœderis, de sanguine tibi in populū sparsa, quæ prorsus conueniūt cū uerbis noui fœderis, ut in præcedenti argumētō ostendi prolixius.

Postremò cap. 10. hortatur Apostolus Christianos ne deserto hoc tam sancto fœdere deficiant ab Ecclesia, nec sese subtrahant. Quia, cum deficientibus à lege ac fœdere Moysis inuitabilis pœna mortis sit proposita, minus talibus apostatis ulla amplius alia spes aut uia salutis supersit, ut qui tum mediatorem huius pactionis Christum cum suo merito conculcarint, tum & sanguinem fœderis semel cum Deo initi communem aut profanum arbitrati sint, id est contempserint & profanauerint sanguinem in sacra cœna datum, quo fœdus illud inter nos & Deum mediante Christo sancitum & confirmatum est. Ex qua Pauli diligenti collatione uer-

teris ac noui fœderis manifestissimè apparet & certissimè concluditur, omnino in hoc sanctissimo fœdere cœnæ Domini dari uerum sanguinem Christi mediatoris in constabilitationem illius: Quem uel magnificimus ac quasi sanctificamus sanctè seruando id pactum, uel etiã deficiendo contemnimus ac prophanamus.

Si uerum sensum Testamenti Christi retinere uoluimus, necesse omnino est sentire ibi quandam nouam & huic Sacramento propriam manducationem corporis Domini constitui, quod hoc argumento probò. Vera cœmestio corporis Domini cœnæ est noua, & huic Sacramento prorsus specialis: Aduersariorum spirituales cœmestiones non sunt huic Sacramento speciales, quod ipsi met fatentur. Igitur non sunt in hoc Testamento ueræ. Maiorem probò sequentibus rationibus.

1. Quia omnia Sacramenta in ipsa sui essentia aut corpore à se inuicem differunt, etiamsi in fructibus aut effectibus aliqua congruant. Pertinet autem sumptio corporis ac sanguinis ad essentiam, ut suprâ ostendi.

2. Quia hæc descriptio formæ huius Sacramenti ponitur in eius institutione. Petinent autem singule institutiones ac descriptiones propriè ad sua Sacramenta & non ad alia, nec sunt confundendæ.

3. Quia Iohannes separat sanguinem seu sumptionem sanguinis ab aqua, id est, à Baptismo. Ergo non habetur ea sumptio in Baptismo.

4. Quia illa tam plena ac perspicua descriptio, tam accurata duarum partium aut specierum distinctio, & cor

poris ad panem ac uini ad sanguinem associatio, deniq;
tam crebra repetitio aut inculcatio illius institutionis,
comestionis ac potionis, omnino indicat, ibi aliquid nouum
ac proprium institui. Alioqui si quidpiam commune
alijs Sacramentis, hominibus, ac temporibus tractaretur,
nihil certè opus esset, tam sedulo id in Cæna proprie
agi, circumscribi, & inculcari.

5. Quia suprâ satis ostendi, hoc Sacramentum ad imitationem
ueteris fœderis Exod. 24. & Heb. 9. institutum esse: ibi uerò illa
distributio sanguinis, in confirmationem illius Sacramenti
facta, erat illi planè propria ac specialis. Quare & Cæna
hæc distributio corporis ac sanguinis est planè specialis
& propria, & non cum alijs Sacramentis communis.

6. Quia Paulus præter recitationem uerborum institutionis,
etiam alia dicta addit, quibus participationis corporis ac
sanguinis abusum, non dijudicationem, reatum & pœnas
malè sumpti corporis, proprie huic tantum Sacramento
ascribit, seorsim ab alijs.

7. Quia Christus ipse tantum illi fœderi aut Sacramento
id ascribit, quòd suo sanguine sanciat, & quidem clare
monstrans dicit, HIC, hic sanguis est Testamenti. Nusquam
autem legimus, quòd Baptismus sump-tione corporis ac
sanguinis Domini erga nos sanciat.

8. Quia omnis uetustas totaq; Ecclesia semper sensit
ibi quandam nouam & huic Sacramento specialem corporis
manducationem institui. Quæ sententia adeo fuit recepta,
ut propterea Cæna uocata sit & adhuc uocetur

tur Sacramentum corporis ac sanguinis.

Inanis uerò obiectio est, quòd isti citant, baptizatos induere Christum, quæ improprietas ac figura Hebræa nota est. Sic enim dicunt etiam induere benedictionem aut maledictionem. Eadem ratione frustra citant, In unum corpus baptizati sumus, quòd de mystico aut Ecclesie corpore dicitur. Præterea illa dicta non sunt in institutione Baptismi, sicut in institutione Cæna, sed ubi obiter tantum attingitur Baptismus. Non sunt proluxæ aut plenè descriptiones eius Sacramenti, non crebrò, eisdemq; uerbis inculcatæ, ut illa de Cæna, deniq; statim exponuntur, quòd non de comestione corporis Christi agant.

Probata igitur Maiore, conclusio necessariò sequitur, nempe omnes istas spirituales communionés, quas isti nobis obtrudere conantur, alienas esse ab hisce uerbis & institutione, Comedite, HOC est corpus, HIC est sanguis meus.

Quòd si ista uerba, Accipite & comedite, Hoc est corpus, Hic est sanguis non sunt propria huic Cæna, aut non quandam singularem huius proprietatem asserunt, tollantur hinc prorsus, & uel in Baptismo uel alibi, uel etiam nullibi recitentur, sicut tum dudum quidam Sacramentarij ea ex sacra Cæna sustulerunt, & quidam corruerunt: tum & nunc quidam in Gallijs lidem conati esse dicuntur.

Dixi hæctenus in hac secunda parte huius scriptio- nis, qua potui breuitate, de uerbis Testamenti Domini,

ni, & alijs scripturæ locis, pari perspicuitate ac energia
asserentibus ueram ac substantialem corporis Christi
præsentiam & participationem in Cæna Domini: Quo
meipsum & alios rudiores monerem de retinendo fide-
lissimè Testamento Iesu Christi, idq; in suo uero ac nati-
uo sensu, reiectis omnibus eius corruptelis ac falsationi-
bus astutiæ & cauponationis humane: Nunc in tertia
separatim etiam de refutatione aduersariorum tracta-
bimus.

TERTIA PARS SEVRE FVTATIO QVARVNDAM SEN- tentiarum & Sophismatum Aduersariorum.

HAtenus in secunda parte tantum ueluti illustra-
tionem quandam Testamenti Christi, ac confir-
mationem ueræ sententiæ proposui. Nunc in ul-
tima refutabo quasdam primarias aduersariorum sen-
tentiâs nostrasq; illis contrarias confirmabo, & postre-
mò etiam quædam sophismata ipsorum dissoluam.

Recentiores in re Sacramentaria aduersarij, ualdè
clamant testantur & protestantur (quo animo et quàm
uerè alij uiderint) se credere ac docere ueram, realem
ac corporalem præsentiam, exhibitionem & perceptio-
nem corporis ac sanguinis Domini in cæna ipsius. Quin
etiam accusat & refutat acriter Calvinus Zuinglianos
passim in suis scriptis, quòd eã in disputationibus contra
nostras Ecclesias & alij alijs scriptis negauerint, quòd
plurimis

plurimis perspicuis & uehementibus eius dictis liquidò
probari potest, quorum aliqua hic recensebo.

Ex institutione Caluini de cæna, Christum esse panem uitæ, quo in salutem æternam nutriantur fideles, nemo est, nisi prorsus irreligiosus, qui non fateatur: Sed hoc non perinde inter omnes conuenit, qualis sit eius participandi ratio, Sunt enim qui manducare Christi carnem, & sanguinem eius bibere uno uerbo definiunt NIHIL esse ALIUD, quàm in Christum ipsum credere, sed mihi expressius ac sublimius quid uidetur uoluisse docere Christus præclara illa concione, ubi carnis suæ manducationem nobis commendat, nempe uera sui participatione nos uiuificari.

Item, Verum hoc inter mea & ipsorum uerba INTEREST, quòd illis manducare est duntaxat CREDERE: ego credendo MANDUCARI Christi carnem, qui fide noster efficitur, eamq; manducationem fructum effectumq; esse fidei dico, aut, si clarius uelis, illis manducatio est fides, mihi ex fide potius consequi uidetur. In uerbis paruum, sed in re non mediocre est discrimen.

Item: Neq; ILLI mihi SATISFACIUNT qui nonnullam nobis esse communionem agnoscentes, EAM dum ostendere uolunt, nos SPIRITVS modo participes faciunt, præterita carnis & sanguinis mentione. Quasi uerò illa omnia de nihilo dicta forent: carnē eius uerè esse CIBVM, SANGVINEM eius VERE esse POTVM, Non habere uitam, nisi qui carnem illam manducarit et
sanguinē

sanguinem biberit, & quæ eodem pertinent. Quare si ultra eorum descriptionem solidam Christi communionem progredi constat, quousq; pateat & sese proferat paucis perstringamus.

Item: Dico igitur in cœna mysterio per symbola panis & uini, Christum VERE nobis exhiberi, adeoq; corpus & sanguinem eius, in quibus omnem obedientiam pro comparanda nobis iusticia adimpleuit, quo scilicet primum in CORPVS unum cum ipso coalescamus. Deinde participes SVBSTANTIAE eius facti, in honorum omnium communicatione uirtutem quoq; sentiamus.

Item: Cæterum his absurditatibus sublatis, quicquid ad exprimendam VERAM SVBSTANTIALEMq; corporis ac sanguinis Domini communicationem, quæ sub sacris cœnæ Symbolis fidelibus EXHIBETUR, facere potest, RECIPIO. Atq; ita, ut non imaginatione duntaxat, aut mentis intelligentia percipere, sed ut re ipsa frui in alimentum uitæ æternæ intelligantur.

Item in 6. cap. Iohan. inquit. Nec rectè etiam illi, qui Christi carnem prodesse dicunt, quatenus crucifixa est, comedam uerò nihil nobis afferre, quin potius comedere eam necesse est, ut crucifixa profit.

Ibidem porrò, qui ex hoc loco manducationem Christi NIHIL ALIUD esse colligunt, quàm fidem non satis APPOSITE ratiocinantur.

Item 1. Cor. 11. Videamus QVOMODO nobis detur corpus Christi. QUIDAM nobis DARI exponunt, dum participes efficimur omnium honorum, quæ nobis Christus

stus in corpore suo acquisiuit, dum fide inquam, amplectimur Christum pro nobis crucifixum & à mortuis excitatum, eoq; modo efficaciter omnibin eius bonis communicamus. Qui SIC sentiunt, fruuntur sanè illo sensu: EGO autem tunc nos demum participare CHRISTI bonis agnosco, postquam Christum ipsum obtinemus. Obtinere autem dico non tantum, cum pro nobis factum uictimam esse credimus, sed dum in nobis habitat, dum est unum nobiscum, dum eius sumus membra ex CARNE eius, dum in unam deniq; & uitam & substantiam (ut ita loquar) cum ipso coalescimus. Ibidem super 1. Cor. 11. de uerbis cœnæ Domini scribit: Præterea audio quid VERBA sonent. Neq; enim mortis tantum & resurrectionis suæ beneficia nobis offert Christum, SED CORPVS IPSVM, in quo PASSVS est & resurrexit, hoc est, VERE nobis in Cœna dari corpus Christi.

Ibidem: incredibile hoc uidetur, pasci nos Christi carne, quæ tam procul à nobis distat. Memineris arcanum ac mirificum esse Spiritus sanctus opus, Quod intelligentiæ tuæ MODVLO petiri sit NEFAS & c. Ibidem, Neq; enim simpliciter & sine adiectione Dominus corpus suum nobis offert: Sed quatenus pro nobis immolatum fuit. Prius ergo membrum significat nobis corpus exhiberi. Hoc secundam exprimit, quis inde fructus ad nos perueniat: & mox. Quod autem hinc nonnulli colligunt, abesse igitur à Cœna Christum, quoniam memoria non nisi rei absentis sit: Prompta est responsio & c. Ibidem, Sicut ergo fateor quosdam esse, qui VERE simul in Cœna &

tamen

tamen INDIGNE Christum recipiant, Quales sunt multi infirmi.

Super Ephe. 5. uehementer errant, Nam cum in Coena doceant commemorationem fieri mortis Christi: Communicationem non admittunt. Qualem nos ex Christi uerbis asserimus, Vtimur hoc testimonio aduersus eos. Citabuntur & postea quaedam.

Ex hisce satis liquido apparet damnare Caluinum (quo animo aut consilio ipse uiderit) eos Sacramentarios, qui contenderant non adesse nec exhiberi aut accipi uerum corpus ac sanguinem Domini in sacra cana. Ei porrò illi iam propalam non contradicunt, sed potius, ueluti agnoscentes culpam, assentiri uidentur. At Deus bone, quibus clamoribus, quanta uehementia & quam importuna contentione, ac deniq; etiam conuitijs antea contra Lutherum & nostras Ecclesias contenderunt, se ueram ac salutarem sententiam ac doctrinam de Sacramentis profiteri ac tueri, nosq; ut Papistas, acerbissime accusarunt.

Merito profectò deberet ista tam grauis ipsorum erroris demonstratio ac redargutio aliquem non leuem scrupulum ipsis eorumq; auditoribus iniicere, ut Paulo modestius posthac tumultuarentur, uel nos damnando, uel etiam sua quali acunq; placita, aut etiam somnia propugnando.

Orandus uerò Deus est, ut qui unum errorem Sacramentarij dogmatis mundo patefecit, redarguat & confundat alios quoq; adiunctos illi, qui sese adhuc egregie sicculneis

culneis folijs contegunt, palliantes tumentur.

Ceterum ego relinquam nunc primam illam questionem de uera presentia corporis et sanguinis Domini, de qua clamant recentiores Antagonistae nullum prorsus esse certamen, quanquam satis supra asserui, et multo plerumque alij sinceri nostrarum Ecclesiarum Doctores. Nam inter multa alia in hanc sententiam Beza hac quoque contra D. D. Hesbuium scribit.

Extra controuersiam est tam uerè sumi et offerri à Deo, et à fidelibus percipi, non tantum fructum corporis et sanguinis, sed etiam ipsissimum corpus et sanguinem Christi, quam uerè offeruntur externa illarum rerum symbola, id est, panis et uinum &c.

Credam sanè ego eis nunc, ne nimis longam scriptio- nem continuare cogar, ac de alijs quibusdam sententijs, quae sunt nostrae huic materiae nihilominus propriae, quaeque illi controuersas esse fatentur, ueluti refutationis loco, Deo inuante ita disseram, ut nostram praeque sententiam contra ipsorum opiniones demonstrarem, sunt autem haec sex.

1. Quòd sacramentalis exhibitio et participatio corporis ac sanguinis Domini in sacra caena sit quiddam externum et corporale, non internum et animae solè proprium aut spirituale.

2. Quòd ea non fide percipiatur aut peragatur, sed ore sumatur.

3. Quòd non à solis dignis, sed etiam ab indignis ac hypocritis, modo sint Christiani.

4. Quòd

4. Quòd in uerbis sacrae cœnæ uox CORPVS propriè & non figuratè accipienda sit.

5. Quòd ibi eius corpus naturale nominetur, eiusq; manducatio plurimum differat à mystici corporis societate aut communionè.

6. Quòd uerbum EST in sua natia significatione & non pro significat accipiatur.

DE quibus dubiis, quòd facilius & feliciter statuere queam, pauca quedam de ista locutione: EDERE corpus Christi, seu etiam de speciebus esus aut sumptionis corporis ac sanguinis Domini dicemus, ne uel rerum confusione, uel uocum ac phrasium abusu aut ambiguitate uera ac genuina sententia controuersie obscuratur.

Quantum ergo præsentis disceptationis cum aduersariis & ipsas etiam sacras literas expendere potui, reperio quatuor comestiones aut sumptiones corporis & sanguinis Christi nominari & agitari, nempe 1. Physicam seu Capernaiticam 2. Sacramentalem 3. Mysticam, qua membra Christi sumus, & 4. Spiritualem.

Physica qualis sit, facile ex communi usu aut esu carniuium aut aliarum rerum intelligitur. Eam Capernaiticam Christum polliceri somniabant & aduersarij, nobis sæpè falso obiiciunt, Tali etiam quadam ratione in Sacramento PANEM & uinum sumimus, licet non in physicum carnalem uè finem aut fructum, sed in usum religiosum.

Sacramentalem corporis CHRISTI manducationem

UOCO

uoco eam, quæ illius Sacramenti, seu in confirmationem
eius ore fit, sine sensu, sine consequentibus physicis actio-
nibus motibus aut transmutationib., quas aliqui malicio-
se ex carnali quotidianorū ciborum usu aut esu ratioci-
nantur nobisq; obiectant. Quæ manducatio quomodo
plenè ac clarè, qualis nam omnino ratione totius sue
formæ sit, explicata à spiritu sancto non est, nec à nobis
quidem inuestigari debet aut explicari potest. Estentur
sanè & ipsi aduersarij rationem, modumue manducatio-
nis corporis Christi peruestigari non posse. Hanc nos tã-
tum in cœna Domini institutam esse & fieri asserimus,
& extra cœnæ usum haberi negamus.

Mysticam sumptionem corporis Christi uoco eam,
de qua Ephe. 5. & 4. Rom. 12. 1. Cor. 12. & in similibus
locis agitur, qua sumus caro de carne eius, & os de osi-
bus Christi, eiusq; uera membra, quæ etiam nihilominus
spiritualis est, quàm percipimus etiam extra cœnam Do-
mini, atq; adeo pueri quoq; percipiunt, qui nunquam ad
huc communicarunt.

Voco autem ideò Mysticam, cum & spiritualis dici
posset, quòd Paulus Ephe. 5. hanc nostri totiusq; Eccle-
siae coniunctionem cum Christo uocat magnum myste-
rium. De hac passim in scriptura agitur. Hanc solam &
sequentem in cœna fieri recentiores aduersarij contem-
dunt.

Quartam sumptionem corporis ac sanguinis uocauit
SPIRITUALEM, quæ proprie est participatio meriti
Christi & aliorum spiritualium beneficiorum ex eius
passione

passione ac merito nobis prouenientium

Hanc solam Zuingliani admittere uoluerunt, tametsi (ut supra dictum est) quam uehementer eam in priori parte Testamenti extra suum locum pro illa Sacramentali nobis obtrudere conati sunt, tam facile eandem postea in posteriori loco, & ubi proprie de ipsa agitur, sustulerunt. Verum nunc reprehensi & conuicti à recentioribus, uidentur etiam illam tertiam supra indicatam seu mysticam in Sacramento concedere.

De hac quarta ac spiritali comestione, proprie locum. 6. agitur. Eatenus enim demum dicit Dominus carnem suam esse uerum cibum, quatenus pro mundi uita traditur aut offertur, nobisq; iusticiam aut uitam meretur. Hasce duas posteriores manducationes Christi nos non in uerbis, Hoc est corpus, sed in posteriori parte huius fructus numeramus.

Nunc igitur ad propositas quaestiones reuerentes, dicimus sumptionem corporis ac sanguinis Christi in sacra Coena institutam, esse quandam externam & corporalem actionem, non tantum spiritali motu aut actione Dei, aut etiam nostrae fidei constantem & animae exhibitam. Quod hisce sequentibus testimonijs & rationibus euidenter probatur.

Primum ex ipso textu manifestum est non posse uerba sacrae Coenae intelligi, ut isti uolunt, de ista mystica & spiritali incorporatione, aut etiam (ut ita dicam) immembratione in corpus Christi, de qua agitur Ephes. 4. & 5. ut postea clarius ostendetur. Quare agitur de qua
data

dam externa communione corporis ac sanguinis Do-
mini.

Illā spiritualis communicatio cum finis uiua mem-
bra Christi, est ingens Dei beneficium & ex merito pas-
sionis eius profluens est: At Sacramenta non propriè illa
summa spiritualiaq; beneficia sunt, sed tantū signacula
aut pignora, & sicut Iohannes dicit media ac testes ue-
rorum beneficiorum.

3. Summa illa spiritualiaq; beneficia tantum promif-
sione offeruntur, At in Cæna non promittitur nobis cor-
pus & sanguis, sed simpliciter asseritur id, quòd datum
est ad cibum & potum, esse uerum Corpus & sangui-
nem Domini.

4. Illa mystica aut spiritualis communicatio aut po-
tius incorporatio, quo isti comestionem corporis Chri-
sti & uerba cæne trahunt, multo magis Baptismo,
quàm cæne conuenit. Ibi enim inserimur & recipimur
in Ecclesiam & corpus Christi, eiusq; membra finis,
non propriè hic, tametsi id ipsum beneficium, hic nobis
augeatur & confirmetur.

5. Suprà satis dixi, quòd si esset sensus Testamenti, da-
ri ibi tantum internam ac spiritualem quandam commu-
nicationem corporis, nō solum superflua tautologia, sed
etiam ad fallendum apposita atq; adeo falsa esset illa se-
parata & tam accurata distributio, quod Spiritus S. to-
ties repetens inculcat dato aut accepto pane dari & ac-
cipi corpus. Dato & accepto uino participari sangui-
nem, Nam illa mystica aut spiritualis communicatio,

sicut & alia spiritualia bona integra ex alterutra specie aut parte haberi possunt. Quin et extra communionem. Rectè enim perinde diceretur (si istorum sensus cœnæ esset uerus) de pane, hic est sanguis, ac de uino, hoc est corpus, Rectè & de solo pane, aut de solo uino, hoc est corpus & sanguis, Deniq; rectè de solo uerbo aut de solo baptismo idem pronunciaretur. Quare externa ac sacramentalis quædam communio corporis ibi proponuntur.

6. Essentia ac ceu corpus fœderum quiddam externum & quasi corporale est, Verum beneficia effectus ac fines Sacramentorum quiddam spirituale. At supra ostendimus illa uerba, Hoc est corpus, Hic est sanguis, pertinere ad essentiam, non ad effectum, finem aut usum spirituales sacræ cœnæ.

7. Caluinus acriter nos accusans in Harmonia scribit: Hic est sanguis noui Testamenti, Lucas & Paulus nouum Testamentum in sanguine: eodem tamen sensu, quia fœdus hoc non nisi spiritualis sanguinis potione sancitur, ut firmum sit & efficax. Non uidet autem ille se sibi met contradicere, cum uult spirituales potiones esse causas efficacis testamenti, cum ipsa sit unus ex eius primarijs effectibus aut fructibus. Ponit id in causa efficiente Sacramenti, quod passim in suis scriptis eidem, ut effectum tribuit. Sic eadem modo in causas modo in effectus collocat. Considera autem harum rerum ordinem per causas & effectus, 1. Sanguis confirmans, 2. Fœdus, 3. Efficacia eius, 4. Spiritualis participatio Christi, & eius

eius meritorum. Sic quod ultimo loco proprio eius Testamento est, collocat iam primo. Verum Sacramenta sanctiuntur non spiritualibus beneficijs, sed præter uerbum rebus externis, notis, elementis ac ritibus, ut circumcisio abscisione præputij, sædus in Sinai aspersione sanguinis Exod. 24. Baptismus lotionem, cæna esu ac potu.

8. Ioban. 5. affirmat aquam et sanguinem, ut uerba ipsa clarè sonant & supra probavi, esse media per quæ ueniat ad nos Christus, & esse testes de Christo eiusq; beneficijs. Non ergo sunt ipsa spiritualia beneficia, de quibus testimonium dari oportet. Certè media per quæ nobiscum agit Christus, & quæ testantur de Christo, sunt, & esse debent res externæ & planè diuersæ ab ipsis spiritualibus internisq; beneficijs. Debent enim agere coram toto mundo ac testari de ipso, eiusq; spiritualibus beneficijs. Nam illa mystica incorporatio quomodo potest esse medium actionis, cum sit meta aut scopus? Quomodo etiã ipsa coram toto mundo testari posset, cum sit prorsus obscurum ac reconditum mysteriũ, à solis pijs creditum, & alieno testimonio ac confirmatione plurimum indigens.

9. Sacramenta aut sædera (nam etiam illi concedunt Sacramenta esse sædera) sunt omnino res externæ ac diuersæ ab ipsis spiritualibus beneficijs, quæ nobis per sædera promittuntur. Sed sædus hoc magna ex parte consistat sanguinis, quo confirmatur, porrectione, acceptione & participatione. Ideoq; etiam sanguis sæderis aut Testamenti in Epistola ad Hebr. & alibi in scriptura uocatur.

tur. Quod autem de sanguine fœderis dicitur hoc & de altera parte cœnæ, nempe de corpore intelligi omnino est necesse. Quare cum totum fœdus sit quiddam externum, necesse est etiam eius primariam partem esse externum quid & ueluti corporale.

10. Nemini obest spiritualia beneficia Christi accipere, tunc quidem, cum ea accipit: Nam aliud est, si postea per contemptum eadem rejiciat: sicut in corporari in Christum eiusq; uiuum membrum fieri uere ingens beneficium ipsius est. Quod non potest non esse salutare, Est enim ipsamet sanatio aut saluatio: Sed scriptura affirmat multos sibi in exitium sumere corpus & sanguinem Domini. Igitur ista communio non est quoddam spirituale beneficium, sed externa actio.

11. Paulus clarè dicit indignè sumentem fieri reum corporis Christi, & non dicit illius mysticæ incorporationis. Dicit quoq; eum non dijudicare corpus. Ergo oportet ipsum intelligere de quodam corpore, quod propriè ibi coram sumitur, non de quadam mysticæ incorporatione, quàm dudum in Baptismo percepit.

12. Spiritus S. studio ita uariè recitat in diuersis locis uerba Cœnæ, quod ad posteriorem partem attinet, ut hanc istorum & alias fraudes, excludat. Nam modo dicit, Hic est sanguis noui Testamenti, id est, quo uobis distributo nouum Testamentum erga nos confirmatur, modo hoc poculum est nouum Testamentum in meo sanguine, id est, OB aut PER meum sanguinem. Nam et illi uerunt & exponunt illud in sanguine de Testamenti aut fœderis

fœderis confirmatione per Christi distributum sanguinem. Ostendit igitur clarè se agere de externa fœderis per sanguinem datum confirmatione, et non de spirituali (ue loquar) in sanguinatione, aut mystica incorporatione membrorum in Ecclesiam, quæ est corpus Christi.

13. Dixi ac ostendi supra planè, omnino hoc fœdus ad imitationem ueteris factum esse, utpote, cum tum alia plurima, tum & ipsa uerba, Hic est sanguis Testamenti, quod Deus erga uos ordinauit, aut mandauit. Hebræ. 9. Prorsus conueniant, Et Paulus ibi per aliquot capita ista duo fœdera confrat, & dicat etiam, quod sicut uetus sit confirmatum sanguine, ita & nouum oporteat sanguine quidem, sed multo melioris uictimæ confirmari. At ibi sanguis ille confirmatorius, eiusq; in populum distributio fuit quiddam externum & corporeum, igitur & hic est.

14. Consideretur & illud, quod in fœderibus siue diuinis, siue humanis sancientis, de eadè uictima mediatrice aut fœderali utriq; parti dari sit solitū, ut utraq; pars sciret, illud fœdus etiam ad se pertinere, & utranq; partem ad seruandum illud obligaret. Igitur & hic idem fit, sicut scriptura noui testamenti toties inculcat, de hac mediatrice fœderaliq; uictima, id est de Christo, quod nunc quidem in Cœna detur corpus & sanguis eius communicantibus, et quod uicissim mox etiam patri pro nobis, in plenam constabilitationem huius fœderis offeratur. Sed patri realis seu externus sanguis oblatu est, igitur & nobis in sacra Cœna. Verùm aliqui somnariè

uidentur fœdus tantū erga Deum, non etiam erga nos,
quissimus altera paciscens pars, confirmari quod contra
scripturam & naturam fœderum est.

15. O Deus bone, que est ista audacia in miseris ho-
muncionibus, clara ac perspicua uerba Testamenti Chri-
sti inuertendi? Filius Dei disertè, & quidem repetens di-
cit: ACCIPITE, COMEDITE, ac BIBITE, Hoc est cor-
pus meum, HIC est sanguis meus, non mysticus aut spiri-
tualis, sed ille ipse, qui aut quod pro uobis effunditur &
traditur. At isti, prorsus uiolenter & contra omnia uer-
ba ipsius, uolunt sacrosanctum Testamentum ita peruer-
tere, quasi diceret ac dixisset Christus, accipite & co-
medite, aut bibite, hoc est insitio aut incorporatio ue-
stri in corpus meum mysticum, quod est Ecclesia, ut E-
phe. 5. habetur,

HActenus probaui primam controuersam senten-
tiam, nempe quod ista Sacramentalis commu-
nio corporis ac sanguinis Domini, qua sanctum
fœdus confirmatur, sit quiddam externum ac quasi cor-
porale, non spirituale, & tantum internum. Nunc, duce
Christo, secundam aggrediar, quod uidelicet eadem illa
communio non propriè fide, sed ore sumatur.

1. Probatum est in precedentibus, istam communio-
nem esse quodam externum opus: Igitur corpore pera-
gitur, sicut omnia corporalia corpore peraguntur. Cre-
denda quidem illa est, sed tamen non fide, uerū ore ac-
cipitur.

2. Affirmat sanè ipsemet Dominus eam ore percipi,
nam

nam de eo, quod dedit & præcepit edere ac bibere, dixit: hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus. Dare, accipere, edere, bibere externa corporis non interna fidei opera sunt. Nec isti, quantumuis audaces, possunt probare, ea idem ualere quòd credere. Cum igitur Christus dicat, edite & bibite, credamus ipsimet ueraci & omnipotenti Domino, illud ipsum ore perceptum, esse uerum corpus & sanguinem Domini, eoque communionem istam ore percipi.

3. Omnia Sacramenta, quòd ad essentiam sui attinet, corpore percipiuntur, ut circumcisio, Baptismus & alla. Pertinet uerò communicio corporis & sanguinis Domini ad essentiam Sacramenti, ut supra sæpius inculcaui ac ostendi. Igitur percipitur corpore non fide, ut pote externa res: sicut & modò contra Caluinum monui.

4. Ostendimus supra ex Iohanne, aquam & sanguinem esse media, per quæ agit Christus, & esse testes eius beneficiorum. Igitur fide non percipiuntur, sed corpore. Testibus quidem credimus, sed tamen eos non fide percipimus. Verum ea bona, de quibus illi testantur fide accipienda sunt. Alia ratio est Spiritus sanctus ne quis hic nos calumniatur.

5. Fide tantum ea accipiuntur, quæ promittuntur, at quæ simpliciter affirmantur à Deo, ea quidem credenda sunt, sed tamen fide non apprehenditur. Sunt illa fuit uerè reuera, siue credamus, siue non credamus. Christum incarnatum esse & passum, mundum à Deo creatum simpliciter Deus testatur: Credenda quidem hæc sunt,

sunt, sed tamen non pendent ex nostra fide. At Deum uelle nobis esse propitium propter Christum promittitur nobis, idq; ea ratione aut conditione, si crediderimus. Ideo fide hoc beneficium accipiendum est, alioquin non contingeret nobis. Sic & in cœna Christus non promittit se daturum suum corpus credentibus, sed simpliciter affirmat se iam dedisse & dare. Igitur non fide accipitur, sed corpore.

6. Omnia fide accepta sunt salutaria, sed multis sianptio corporis & sanguinis huius est perniciosa. Igitur non sumitur fide. Paulus accusat suos Corinthios, quod indignè sumant, siantq; rei corporis & sanguinis, & nō dijudicent corpus ac sanguinem Domini. Loquitur igitur ibi de temere ac sine omni pio iudicio discretioneq; sumpto corpore & sanguine: At omnis fide sumens cum iudicio sumit, non abutitur eo, non fit reus eius. Igitur non propriè fide accipitur.

7. Passio Domini nobis initium ac fons omnium bonorum est: At de ea ille eiusq; fructibus tractat in posteriori parte Testamenti, cum dicit pro nobis traditur, effunditur: In remissionem peccatorum: In memoriam mei facite. Mortem meam annunciate. Cum igitur spirituales fructus, inter quos etiam est spiritualis manducatio fide facta, passionis in posteriorem partem, seu in effectum Sacramenti filius Dei tam accuratè discernens seposuerit, quo iure nos eadem illa spiritualia beneficia inepta, ne dicam sacrilega tautologia, & in precedentia intrudere audeamus?

8. Ostendi supra esse summam conuenientiam huius
federalis cum ueteri, quin & uerba prorsus eadem ut ex
Hebr. 9. perspicuum est. Verum ibi ille federalis san-
guis non fide, sed externo corpore perceptus est. Igitur
eodem modo & hic sit huius sanguinis perceptio.

9. Dixi supra aliquoties non temere, non ociose, non
sine longe grauissima causa ac rei ipsius solida ueritate,
illam tam accuratam descriptionem seorsim corporis
& seorsim sanguinis à Christo factam, & tam sollicitè se-
paratim panis corpus, & separatim uino sanguinem at-
tributione adiunctumq; esse, itidemq; sancte & à Paulo
esse obseruatum. Quod si fide solum ista sumptio corpo-
ris ac sanguinis peragetur, profecto aut ociosa & incon-
siderata, aut etiam fallax & impostura plena esset ista
tam accurata distinctio & definitio. Nam fides & cor-
pus & sanguinem in alterutro istorum elementorum pa-
nis & uini, imò etiam extra perinde perciperet, ut ipsi-
met confirmant.

10. Paulus 1. Cor. 10. affirmat panem fractum seu fra-
ctionem panis, & potionem aut haustum benedictum es-
se participationem corporis & sanguinis Domini. Iam
fractio panis & potio, aut haustio illa certè externo o-
pere & ore, non fide peragitur. Argumentatio est ma-
nifesta. Fractio panis est participatio corporis, & non
fides percipit fractionem panis. Igitur os non fides per-
cipit in Sacramento corpus & sanguinem.

11. Deus bone, Filius Dei dicit de dato corpore ac san-
guine, Accipite, edite, bibite, at isti uolūt ex edite et bibi-
te, se

te, facere credite. Quæ hæc obsecro audacia est huma-
næ peruersitatis? Repetens dico Dominum hic quidem
in priori parte Testamenti, cum dicit illud datum esse
suum corpus ac sanguinem, præcipere esum & potio-
nem, Postea autem ubi de passione eiusq; fructibus agit,
flagitare fidem: Nam promissio pro uobis requirit fidem:
Sic & memoriam, ac commemorationem mandans, ip-
sissimam fidem exigit. Detestemur ergo istam nefandam
audaciam, quòd isti uerba Christi peruertentes uolunt
ex COMEDERE & bibere, quæ oris actiones sunt, face-
re, credere & fide accipere: ultima Testamenti in pri-
mum locum peruertentes.

Quòd etiam indigni communicent de corpore ac
sanguine Christi, postea probabitur, unde liquido agno-
scetur, quòd non sumatur fide. Carent enim indigni fide.
Ne autem uideatur hoc esse nostrum inuentum, scire de-
bemus etiam ueteres, sic & sensisse & locutos fuisse ac
docuisse. Nam D. Aug. Epist. 118. dicit corpus Domini in
os nostrum ingredi. Idem etiam affirmat in sermone de
tempore 215. Item lib. 2. cap. 9. contra aduersarium le-
gis affirmat, nos corpus Domini non tantum corde, sed
ore etiam percipere. Similia testimonia reperiuntur &
apud alios Patres, ut apud Gregor. lib. dialog. 4 & Ho-
mel. 22. super Euang.

Hæc nunc sufficiant ad probationem, quòd cor-
pus ac sanguis Christi, quòd quidem ad illam Sa-
cramentalem manducationem attinet, percipi-
antur à nobis in sacra cæna, non propriè fide sed ore.

lam & de tertia sententia agemus, quod uidelicet etiam indigni sumant, comedant ac bibant corpus & sanguinem Domini (quoad Sacramentalem sumptionem attinet tantum) in sacrosancta eius cæna, Quod sequentibus argumentis euidenter demonstratur.

1. Primum si ista communio corporis ac sanguinis res quædã externa est, nec fide, sed ore peragitur, quorum utrunq; superius abundè ostendi, sequitur ultrò & quidem necessario eam etiam ac indignis Christianis sumi: Nam & ipsi accedunt ad sacram cænam, & illud sædus ex æquo cum uerè pijs frequentant, nec quicquam eis aliud deest, quàm uera fides, in qua Sacramentalem communicationem corporis ac sanguinis non esse sitã, neq; inde dependere, sufficienter antea ostendi.

2. Secundo, Sacramenta, quod ad essentiam ipsam sunt communia ueris & hypocriticis Christianis, sed quoad fructus, tantum pijs contingunt. Quod & per se notum est, & ex 1. Cor. 10. apparet, ubi testatur Paulus omnes Israelitas fuisse participes eorundem Sacramentorum, sed non spiritualium fructuum. Ostendimus autem supra prolixè sumptionem corporis & sanguinis ad ipsam essentiam Sacramenti, non ad fructus aut beneficia referendam esse, Quare est ea communis dignis & indignis, sinceris & hypocritis Christianis.

3. Paulus grauissimè affirmat, fractionem panis & haustum benedictum, esse participationem corporis ac sanguinis Christi, sed fractio aut esus panis ac potionis illius est communis dignis & indignis. Igitur & ipsa partici-

participatio corporis ac sanguinis Domini.

4. Item dicit indignè sumentes reos fieri corporis & sanguinis Christi, unde hoc, nisi quia abutiamur tam preciosis rebus: ceriè eius rei nemo fit reus, qua non abutitur, quàm non uiolat aut indignè tractat, ac ne attingit quidem. Calvinus hisce uerbis eum locum exponit: Perinde est, ac si diceret, illotis manibus **ATTRECTANT** sacrum corpus Domini ac si res nibili foret, nec cogitant etc. Ergo etiam indigni sumunt corpus Domini, eaq; ratione fiunt rei ipsius. Eodem facit, quòd idem Apostolus dicit eosdem indignè communicantes non dijudicare corpus Domini, Qualis non dijudicatio facta sit à Corinthiis, abunde ex precedentibus apparet, nempe quòd non discernentes corpus Domini ibi oblatum ac ne credentes quidem offerri, perinde uocauerint illam cenam, ac alias prophanas epulas domi sue. Ergo uerè sine iudicio ac temere, eòq; indignè sumpserunt corpus & sanguinem Domini.

5. Passio eiusq; ueri fructus, qui pijs propriè conueniunt, postea tractantur, non hoc loco, ubi sumptio corporis ac sanguinis constituitur. Igitur ibi demum digni ab indignis separantur. Hæc priora utrisq; sunt communia. Ne ergo sacrilega peruersione tanti Sacramenti ea priore loco ponantur aut tractentur, quæ propriè sequentibus conueniunt.

6. Piorum seu dignorum spiritualis communicatio aut participatio omnibus locis ac temporibus perinde prompta ac parata eis est: Sed hæc propriè ad Cenam astringitur.

gitur, & quidem toties ac tam studiose inculcatis testi-
monijs. Igitur hæc Sacramentalis communio corporis ac
sanguinis etiam indignis conuenit. De quo argumento
suprà in fine secundæ partis proluxæ dictum est.

7. Media Christi ac testes eius perinde erga dignos
& indignos testantur, etiam ipse Spiritus sanctus quòd
ad externam testificationem attinet. Sed Iohannes docet
Baptismum & sacram Cœnam, adeoq; sanguinem huius
Cœnæ, esse medium & testem Christi, & quidem adhuc
in terris testari omnibus, præsertim in cœtu Christiano-
rum. Igitur sumptio corporis ac sanguinis etiam indignis
conuenit.

8. Dixi suprà de conuenientia ueteris fœderis ac noui,
& quod etiam eadem uerba, Hic est sanguis Testa-
menti, utrobique ponantur, sed ille sanguis non minus in-
dignis, quàm dignis communicabatur. Igitur & hic etiã
indigni de sanguine huius Testamenti participant.

9. Sacramentorum essentia aut forma non pendet ex
nostra dignitate, sed ex sola Dei ordinatione, Quare sa-
cra Cœna integræ peragitur, siue dignus siue indignus
sumat. Sed indignus bonis effectibus aut fructibus eius
semetipsum priuat. Quin & contrarios malos sibi met
accersit.

10. Satis suprà ostendi & profectò ex ipso textu Pau-
li 1. Cor. 10. & 11. manifestum est, Corinthios ideo in illa
peccata & abusus cœnæ delapsos esse, quia senserint, in
ea cœna tantum communes res, aut cibos, nempe panem
ac uinũ sibi proponi, sicut & in suis ædibus aut idolorũ
templis,

templis, & nihil aliud magis sacrosanctum. Quare nul-
lam religiositatem, nullam etiam sui aut rei simendæ di-
iudicationem ab accedentibus requiri. Ideo toties & tā
serio Paulus inculcat, eos ibi etiam uerum corpus cum
pane, ac sanguine cum uino sumere. Eosdem autem ab-
sentes cœna Corinthios affirmat Paulus sumpsisse, licet
indignè ac sine pia diiudicatione, corpus ac sanguinem
Domini.

11. Tantum ille due communionem adimuntur in scri-
ptura indignis, nempe mystica, ut fiant uera ac uua
membra Christi, de qua agitur Ephe 4. & 5. (tametsi et-
iam hypocrite sint mortua & inutilia membra mysti-
ci corporis) & porrò illa spiritualis seu participatio be-
neficiorum Christi, de qua Iohan. 6. agitur. Ergo hæc Sa-
cramentalis etiam indignis contingit.

12. Calvinus uult in Harmonia, ut & suprâ indicauit,
spirituali potione sanguinis confirmari et sanciri scædus.
Si spiritualibus actionibus & beneficijs sanciantur scæde-
ra tum nemo unquam indignus uerè circumcissus aut bap-
tizatus est, nemo uerè sacram cœnam percepit, Opor-
tet ergo tales rebaptizari, ne sint extra Ecclesiam &
scædus Dei. Oportuisset eos etiam olim denuo circumci-
di, quod esset absurdissimum, Externis igitur rebus scæde-
ra cum Deo sanciantur, quæ sunt perinde communes in-
dignis aut dignis.

13. Si filio Dei unicæ ueritati credere & cedere uelle-
mus, faci. 3. esset de hac propositione, sicut & de tota ista
controuersia statuere, Nam filius Dei tam de eo, quod
olim

olim iudæ dedit, aut nunc indignis dat, affirmat hoc est corpus meum, quàm de eo, quòd dignis: Idq; in cæna fecit, cum iam illi accepissent & de eò uescerentur. Non ait ille, si credideritis, si dignè sumpseritis, erit hoc corpus & sanguis, sed simpliciter & sine omni conditione absolute & disertè pronunciat de eo, quòd dat in communionem, & quòd comedit dignus aut indignus, esse suum uerum corpus ac sanguinem. Credamus igitur illi ueraci Domino & unico pastori, quòd etiam illud sit corpus ac sanguinis eius, quòd indigni sumunt.

Hactenus Christi ope ac ductu probaui, quòd etiam indigni participant de corpore ac sanguine Domini, nec ex nostra dignitate aut indignitate ueritas Sacramenti & ueracitas filij Dei dependeat, quòd quidem ad ipsam eius essentiam attinet: Nam de huius aliorumue Sacramentorum fructibus alia est doctrina, ad quorum perceptionem manifestè fides flagitatur.

Quòd autem & ueteres senserint, etiam indignos communicare de corpore & sanguine Domini, sufficiat in hoc breuitatis studio, uel unius Augustini testimonium, qui id in pluribus locis affirmat, ut ad fratres in Heremo serm. 38.

Sed post bucellam intrauit in iudam Satanas effectus & opere, sed tamè bona fuit bucella, quam Christus discipulis dedit, bonum etiam Sacramentum, quòd ei tribuit, sed aliquando bona obsunt, & mala quandoq; prosunt. Corpus enim Domini quòd bonum est, malis malum est. Item in Sermon. ad Neophytos, hoc accipite in accipite

cipite in pane quod pependit in cruce, et hoc accipite in calice, quod effusum est de Christi latere. Erit enim ei mors, non uita, qui mendacem existimauerit uitam. Id est, qui non crediderit adesse, & sumi uerum corpus ac sanguinem Domini.

Ad Iulianum comitem inquit: Unusquisq; antequam corpus et sanguinem Domini nostri Iesu Christi accipiat seipsum probet & secundum Apostoli præceptum. Sic de pane illo edat, & de calice bibat, quia qui indignè manducat corpus & bibit sanguinem Domini, iudicium sibi manducat & bibit. In libro contra Pulgentium Donatistam: Sicut qui manducat corpus & bibit sanguinem Domini, iudicium sibi manducat & bibit, sic & qui accipit indignè Baptisma, iudicium accipit, non salutem. Nam & Iudas proditor bonum corpus, & Simon magus boni baptisma Christi percepit: Sed quia bono bene usi non sunt, mali malè utendo deleti sunt. Bonum est Christi corpus & sanguis, bona est & lex, sed si quis legitime utatur, Item lib. II. contra Epistol. Petri. cap. 55. Hi utiq; dicuntur, in nomine tuo manducauimus & bibimus, & audituri. Non noui uos, qui corpus & sanguinem eius in Sacramento manducant, & bibunt, & membra eius in toto orbe diffusa non agnoscunt.

Iam etiam ad quedam pauca aduersariorum argumenta breuissimè respondeamus: Ac primian quod citant Augustinum dicentem, Apostolos comedisse pane Dominum, sed Iudam tantum panem Domini. Respondeo. Alludit Augustinus ad locum Iohan. 6. Vbi Christus

stus affirmat, se secundum utramq; naturam esse uerum
ac salutarem panem, id est, mediatorem ac seruatorem,
et loquitur Augustinus de spirituali participatione Chri-
sti. Talem communionem Iudas non percepit, dicit au-
tem, cum sumpsisse panem Domini, quid ei idem est, ac
corpus Domini, respiciens in Paulum, qui etiam dicit pa-
nem aut poculum Domini. Et intelligit non tantum pa-
nem aut poculum, sed & ipsum corpus ac sanguinem,
ut mox declarat.

Citant illi praeterea & alium locum Augustini, in
quo dicat: Indignos tantum Sacramentotenus comedere
corpus Christi, & uolunt id idem ualere, ac si dixisset,
solum umbram aut signum corporis comedit. Verum tex-
tus eius est perspicuus, & hoc uult, quod indigni tan-
tum Sacramentali sumptione, corpore Christi fruun-
tur, & in solo Sacramento, non autem illa spirituali &
ubiq; etiam extra hoc Sacramentum. Hinc liquido appa-
ret, quam eis nihil Patres, & praesertim praedicta loca
patrocinentur.

Nunc etiam unum Caluini argumentum, quod pro
inuieta demonstratione nostrae sententiae, praesertim de
indignorum communicatione, opponere solet, refuta-
bimus.

Dicit ergo ille: impossibile esse salutarem Christi spi-
ritum separari a carne eius. Sed spiritum non dari in-
dignis aut hypocritis, Igitur nec carnem. Respondeo.

Sententia de separatione carnis, & spiritus longa ex-
plicatione indigeret, & hic eius sensus, quo ab istis cita-

tur, falsus est. Nam caro Christi in cruce & sepulchro
fuit inclusa sine Spiritu. Certè non efficax ibi fuit spiri-
tus. Sic Patres ante Christum habuerunt spiritum Chri-
sti, & nunc sancti angeli habent eum sine carne eius. Spi-
ritus Christi non debet separari etiam à diuinitate eius-
dem, cui quidem magis est coniunctus quàm humanitati
& tamen in multis locis, atq; adeo etiam in impijs est
sua quadam ratione diuinitas Christi, ubi non adest do-
ctum Spiritus. Spiritus sanctus etiam non est separan-
dus à uerbo & Sacramentis, & tamen multi participā
de uerbo & Sacramentis, sine spiritu.

Spiritus spirat, ubi & quomodo uult, teste Domino.
Ille replet & instruit Bezeleel, ut artificiosè operetur
tabernaculum, Prophetat per Balaamum, Caiphā &
illos, qui dicent in extremo die, Domine Domine, nonne
in nomine tuo prophetauimus, & multa miracula feci-
mus (quos negaret Calvinus percipere corpus Christi)
nec tamen eos efficit uerè pios. Sic uidemus Spiritū non
tantum à corpore Domini, sed etiam à suis proprijs &
principalibus actionibus alicubi separari.

Ex hisce manifestum est, istud inuictum argumen-
tum Caluini nullius momenti esse. Sed, ut id eò clarius
appareat, sciamus non omnem sumptionem corporis
Christi salutarem esse, aut habere adiunctum saluificum
eius spiritum. Quod præclare Augustinus hisce uerbis
testatur: sed profectò est quidam modus manducandi il-
lam carnem, & bibendum illum sanguinem, quomodo
qui manducauerit & biberit, manet in Christo, & Chri-
stus

stus in eo. Non ergo quocunq; modo quisq; manducaue-
rit carnem Christi, & biberit sanguinem Christi, manet
in Christo & Christus in illo, sed certo quodam modo,
quem utiq; ipse uidebat, quando ista dicebat. Hacten-
us ille.

Obseruemus hoc dictum non solum propter prædi-
ctum fundamentum Caluini, sed etiam, ut sciamus plu-
res esse comestiones corporis & sanguinis Domini. Et
deniq; propter sophisticas istorum citationes testimo-
niorum Augustini.

Caluinus perpetuò hactenus contendit, Metony-
miam esse in sacræ cœnæ uerbis, præsertim in uo-
ce CORPORIS, eò quòd, ut ipse solitus est sese
explicare, nomen rei signatæ, pro signo poneretur, uo-
luitq; esse eum sensum, ac si Christus dixisset: Hoc est
signum, figura aut symbolum corporis. Quam uocis hu-
ius corruptelam olim Oecolampadius præcipuè urgere
solitus est. At Beza contra Heshusium in plurimis locis
contendit expresse, tropum esse non in uoce CORPO-
RIS, sed in uerbo EST. Quàm preciosissimam gemmam
olim scripsit Cinglius, se reperisse in cuiusdam Bataui
sarcinula. Iam igitur manifestum est, eos sibi inuicem in
ipso statim fundamento contradicere, nempe quonam
modo uerba sacrosancti Testamenti filij Dei intelligen-
da sint, seu quisnam sit eorum uerus ac immotus sensus,
ubi fundamentum controuersie est, & de quo præci-
pue anguntur & laborant conscientie, ut postea ple-
nius dicetur.

Verum ego nunc istam eorum dissensionem, incertitudinem ac inconstantiam in exponendo sacro textu prateribo, paulò post accuratius de ea re acturus. Ac ante omnia sacrosanctum oraculum cænæ Domini, asseram defensis contra ipsorum corruptelas istis duabus primariis uocibus, EST & CORPVS, monstraboq; opere filij Dei, eius uerba propriè ac in suo natiuo sensu accipienda esse, non ad istorum incertos tropos trahenda & peruertenda.

Propriè igitur & non figuratè accipiendam esse uocem corporis & sanguinis plurimis testimonijs uerbi Dei probari potest, ut. 1. Quod sequens textus (Quod pro uobis traditur, Qui pro uobis effunditur) necessario id efficit & euincit, ut ibi corpus uerum Christi, corpus ac sanguinem pro nobis in cruce datum intelligamus, nisi uelimus dicere istorum symbola signa aut figuræ pro nobis passas esse.

2. Quod in altera specie aut parte habemus sanguinem testamenti, & testamentum in sanguine: Vbi uocem sanguinis propriè, & nequaquam figuratè, etiam ipsorum propria confessione in natiuo sensu retinenda est, certè pari iure aut conditione etiam uox corporis fruetur: Nisi quis eo uelit dementiae erumpere, ut tantum umbris & figuris sacrosanctum hoc testamentum filij Dei peractum sancitumq; esse sentiat aut asserat.

3. Quod Paulus affirmat, fractionem panis esse participationem corporis, corporis inquit ille non signi corporis, nisi uelint aliqui dicere, se tantum de symbolis
signis

signis aut figuris in sacra cœna participare!

4. Quod Paulus affirmat indignam sumptionem panis & vini esse reatum, & non dijudicationem aut temerariam participationem ipsius corporis & sanguinis Domini: Non dicit ille umbrarum, typorum aut symbolorum reatum, aut non dijudicationem.

Quod Epistola ad Heb. differens de sanguine sœderis ueteris ac noui, non umbram aut typum, sed realem essentiam per uocem sanguinis intelligit, sic & Iohannes affirmans, sanguinem adhuc testari de Christo, uerum ac realem non figuratum, aut adumbratum uel significatū sanguinem intelligit. Sed quoniam Beza contendit, non esse ullam disputationem, an uox corporis propriè accipiatur. Ad enim eos large concedere, Credamus sanè eis, & in hac quoq; parte eos proprius ad ueritatem accessisse sentiamus.

Reliquum igitur est, ut & illud probemus, CORPVS hîc ipsum naturale Christi corpus, in quo passus est & resurrexit, significare, non illud mysticū, quod est Ecclesia, de cuius societate agitur Eph. 4. & 5. Quo semper isti huius Sacramenti communionem & uerba trahunt: Contendūt enim illi perpetuo & acriter, nullam aliam communionem sanciri in sacra cœna, præter eam, quæ Eph 5. describitur. Nam inter alia sic Caluinus super illum locum scribit: Deniq; eam nostri cum Christo unionem hîc Paulus describit, cuius in sacra cœna nobis symbolum & pignus datur. Et mox: Ita ostendimus nullam nos in cœna representationē docere,

nisi cuius EFFECTVS et ueritas hic à Paulo prædicatur.

Verùm quòd alia sit in cæna communio & aliud corpus, quàm Ephe. 5. probatur non minus facile, quàm euidenter, tamen etiam suprâ satis id probauerim. Nam Christus testatur, se hic dare nobis illud ipsum corpus, quod pro nobis crucifigendum erat, & sanguinem, qui pro nobis erat fundendus. At illud mysticum Christi corpus de quo agitur Ephe. 4. & 5. Rom. 12. 1. Cor. 12. non patitur pro nobis. Sed contrâ Paulus dicit se pati pro eo Coloss. 1. Illud est una persona cum Deo: Hoc non item. Illud uerè filius Dei. Hoc adoptiuè. Illud est de Spiritu sancto ab unica uirgine conceptum, & certo tempore editum: Hoc omnibus temporibus ex toto orbe terrarum collectum: Illud gloriosum. Hoc adhuc calamitosum: Illud (ut isti contendunt) tantum in certo loco cæli. Hoc per totum orbem terrarum sparsum. Illud est ipsemet Dominus. Hoc tota Ecclesia. Illud sola diuinitas formauit, hoc Paulus dicit, etiam se formare, & omnes ueros Doctores edificare. Sic tota scriptura & perpetuo tota Ecclesia distinxit corpus naturale à mystico.

Quare uelint nolint coguntur concedere de alio corpore Christi, & de alia comestione eius agi in cæna Domini, quàm Ephe. 4. & 5. Rom. 12. & 1. Cor. 12. & in similibus locis.

Nec obstat Emphasis uerborum, caro de carne & os de ossibus: Nam & uir cum uxore dicitur esse una caro, seu caro de carne, & os de ossibus (qua similitudine ibi Paulus hanc nostram mysticam cum Christo unionem explicat)

explicat) nihilominus aliud est corpus naturale uiri, aliud femine, quæ sicut antea fuerunt disiuncta, ita etiã per mortem aut diuortium diuelluntur.

Quod porro etiam uerbum EST, sit propriè & non pro significat figuratè accipiendum, nec in eadem ualeant uerba Cænæ, quod panis significat corpus, aut uinum significat sanguinem, ex sequentibus abundè constabit.

1. Ipsemet filius Dei unica ueritas in suo sacrosancto Testamento dicit: HOC EST CORPVS, cum bene potuisset dicere, Hoc significat. Quæ est ergo ista audacia peruertere unici illius pastoris uerba, quasi uel non potuisset ipsemet clarè sua sensa exprimere, uel etiam studio suos hæredes ac dilectam sponsam totam Ecclesiam in re tanti momenti ac in sua uili hora decipere uoluisset.

2. Toties repetitur in scriptura, ista sacrosancta institutio, uel certè ei æquiuales sententiæ ponuntur, nec tamen usquam ista gemma Batavi patefit, uel SIGNIFICAT pro EST substituitur: Cum is sit perpetuus mos Spiritus sancti, ut sicubi aliquid figuratè dicit, mox id, præsertim si se occasio repetendi offerat, clarè exprimat.

3. Mox in altera specie in Matth. & Marco uertunt, omnes uersores, etiam Tigurini & Caluinus, excepto Beza, HIC est sanguis noui Testamenti, ubi certe EST nullo modo potest poni pro significat. Sed necessario substantialiter accipi debet. Quare nec in præceden-

ti specie aut parte. Quid enim sanguis Christi significaret, aut cuius rei demum typus esset.

4. Lucas & Paulus recitant uerba huius ipsius speciei, aut partis, Hoc poculum EST nouum Testamentum IN meo sanguine, id est, PER aut OB meum sanguinem, ubi nullo modo potest istius tropus in uerbo EST locum habere, quasi poculum significet sanguinem, non enim ibi poculum, aut potio cum uoce sanguinis. Sed cū Testamenti coniungitur. Non potest etiam poculum significare Testamentum. Nam poculum, id est, potio illa & comestio, unā cum adiunctis actionibus, rebus & promissionibus, est reuera illud præsens testamentum, aut fœdus & non tantum significat illud. Quare cum hic EST nullo modo possit exponi per significat, nec in præcedenti quidem membro, cum dicitur, Hoc est corpus meum, poterit per id exponi.

5. Lucas habet, quòd poculum, id est, illa benedicta potio effundatur pro nobis. Vnde necessario sequitur illam potionem non esse tantum uinum, sed etiam reuera essentialiter esse ipsissimum sanguinem Domini, ut supra abundè monui. Quòd si illa potio reuera sanguis Domini est, non poterit tantum significat sanguinem in celo inclusum.

6. Ostendi prolixè uerba ista, HIC est sanguis repetita esse à Christo ex ueteris fœderis sanctione, Vbi cum uerbum EST realiter aut essentialiter accipiatur, non significatiuè, necesse est & hic eodem modo accipi. Senqueretur alioqui firmiori re uetus fœdus nouo firmari.

Mud enim uero sanguine uictimæ Deo oblatae fuit sancti-
um, hoc esset umbra aut signum non res ipsa.

7. Monui aliquoties non frustra illam tam accuratam
tam distinctionem partium Sacramenti toties à Spiritu
sancto inculcari & separatim quidem pani adiungi cor-
pus, uino uero sanguinem: At si uerbum EST accipere-
tur tantum pro significat, & indicaret aliquas spiritua-
les coniunctiones cum Christo, tum frustra à esset prorsus
illa tam sedula & tam constans distributio. Nam utrum-
que elementum perinde omnia spiritualia beneficia sig-
nificat ac contestatur.

Clare Paulus dicit, panis fractio est participatio cor-
poris. Quomodo potest hic EST accipi pro significat
Aut forte dicent, in uerbis cænæ EST indicare corpus
& sanguinem, HIC uero tantum corporis participatio-
nem, ut ita eis istud miserum EST nihil non significare,
& in omnes rerum species, pro ipsorum arbitrio, sese
uertere cogatur.

9. 1. Iohan. 5 Epistola ad Hebraeos, & ipsum sanctum
Christi Testamentum affirmant, sanguinem confirmare
fœdus inter nos & Deum per Christum: Ideo uocant san-
guinem Testamenti aut fœderis illius. Item Christum ue-
nisse per sanguinem: & deniq; sanguinem de eo in ter-
ra testari. Igitur præsens ibi adest sanguis & non signi-
ficatur aut figuratur absens in cælo, Quare oportet in
uerbis cænæ uerbū EST propriè accipi, et non pro signi-
ficat. Præsentem ac ibi distributo sanguine filij testatur
scriptura sanciri tā sacrosanctū fœdus, non eius umbra

typo aut simbolo. Nam quod Caluinus dicit spirituali
potione sanguinis confirmari hoc sœdus, satis supra est
refutatum.

10. Deniq; Paulus 1. Cor. 11. asserit indignam aut abu-
sum panis & uini esse reatum & non dijudicationem
seu indiscretam sumptionem ipsius corporis & sangui-
nis Domini. An non hisce uerbis clarè affirmat Paulus,
illa data in cibum & potum esse uerè corpus ac sangui-
nem Domini, eorumq; perceptionem esse corporis &
sanguinis perceptionem? Quare uult Paulus uerè, reali-
ter aut essentialiter EST in uerbis sœcæ cœnæ accipi,
non autem tantum significatiuè sicut isti uolunt. Ex his-
ce probationibus credo perspicuè liquere figuram aut
tropum nec in uoce CORPVS aut sanguis, nec in uerbo
EST admitti posse aut debere, quandoquidem hisce cor-
ruptelis multa ac manifesta uerbi Dei testimonia euiden-
ter & potenter repugnant.

Verum, ut finem huic scripto imponam, refutabo
adhuc unum aut alterum eorum sophisma.

Contra naturam Physici corporis est, ut sit
simul in pluribus locis: Corpus Christi in cœlo Crisalli-
no aut empyreo alicubi sedet ad dexteram patris. Ergo
non potest esse in sacra cœna. Respondeo. Sacra-
menta non sunt alligata ad physicas, mathematicas aut
Aristotelicas regulas, sed ad arbitrium & uerbum Dei.
2. Tunc Christus nondum ascenderat in cœlum, & in u-
no tantum loco cœna celebrabatur. Si igitur tunc physi-
ca & ascensio non impediuit præsentiam corporis &
sanguinis.

sanguinis, ne nunc quidem impediet. 3. Contra physicam
etiam est, ut corpus naturale hominis penetret lapi-
dem, uolet sursum, sedeat ad dexteram uiuentis Dei: Et
tamen omnia hæc credenda sunt, quia à Deo affirman-
tur. Ipsimet affirmant in sua consensione, Christū ascen-
disse super omnes cælos, ubi nullus sit locus. Hoc etiam
contrà physicam est, ut corpus sit non in loco.

Deniq; hoc argumentum magis contra ipsos, quàm
contrà nos est, quia Deus & eius dextera ubique est,
Quia sessio ad dexteram omnipotentiam significat, in
qua si regnat corpus Christi, non curat regulas Aristote-
lis aut Euclidis de corpore Physico & Mathematico.
Consideretur hic illud quoq; quòd pronomen Hoc & hic
τοῦτο rem ibi præsentem, non in cælo alicubi longissi-
mè remotam, significet. Quare affirmauit tunc Domi-
nus, & nunc adhuc quotidie in sacra cæna affirmat ibi
præsens esse corpus ac sanguinem.

Verùm cum ipsimet in excusanda illa sua mystica
communione corporis Christi ad omnipotentiam confu-
giant, ut supra ex Caluino audiuius, cur non licet no-
bis eadem solutione uti?

Sicut Christus ascendit: ita & descendet, Act. 1. Item
Paulus dicit, donec ueniat, Ergo iam non adest eius cor-
pus, sed sola diuinitas? Respondeo.

Plures possunt esse præsentie, quàm tantum istæ
due, secundum solam diuinitatem, & secundum uisibi-
lem humanitatem in Maiestate uenientem. Nam Chri-
stus adhuc duas alias ponit Luc. 24. cum inquit, Hec lo-

CIVUS

entus sum uobis, cum adhuc essem uobiscum. Indicat enim tum illam carnalem presentiam, qua ante passionem cum eis uersatus fuerat, sic negat se tunc cum eis essetum illam nouam post resurrectionem, qua tamen adhuc plurimum differt ab ea, qua in extrema die gloriosus adueniet. Habet ergo Christus plures rationes presentiae, quas nos in nostra Arithmetica non reperimus. Et possunt uerba, donec ueniat, & similes locutiones ad aliquam illarum alludere, nec tamen alias tollere. Ingens ergo audacia est, credere se omnes modos presentiae, aut absentiae Christi plane perspectos habere, & ideo perspicuum eius testamentum conari euertere.

Ipsemet Christus Iohan. 6. dicit carnem non prodesse quicquam, Respondeo. Quid igitur tandem prodest, si caro, quae datur pro mundi uita, & cuius uibice ac sanguine sumamur, non prodest?

At Christus ibi spirituales commestionem carnis suae per fidem commendat. Respondeo. Nihil ibi agitur de Sacramento caenae aut alio. Cur ergo ille textus huc trahitur? Etiam si ibi Dominus doceat percipere spirituales fructum, ex carne & passione sua per fidem, non tamen propterea illam sacramentalem manducationem corporis tollit, quam postea tam disertè instituit in sacra sua caena, in confirmationem noui foederis ac Testamenti.

Omniū Sacramentorum eadem est ratio: Sed in alijs non datur corpus aut sanguis Christi, ita ut uos hic dari asseritis. Ergo nec hic. Respondeo. Eadem quidem est alijs

est aliquomodo ratio, quod ad causas efficientes & finales, sed non quoad materiales ac formales: Diuersa enim elementa & formæ sunt in alijs ac alijs Sacramentis, quod manifestum est. Pertinet autem corpus & sanguis in hoc Sacramento ad causam materialem. Falsa ergo est maior, atq; ideo etiam conclusio.

Vosmet facitis aliquam figuram in uerbis Testamenti Christi, Dicitis enim dari corpus cum pane aut in pane, aut sub pane &c. Ergo est quedam synecdoche. Cur ergo nobis pari iure non liceret aliquam figuram in eisdem constituere. Respondeo. Quia uestra figura clarè peruertit ueram ac natiuam significationem uerborum Christi, Hoc est corpus meum, et simul tollit præsentiam corporis: Ac synecdoche (si maximè eam ponere mus) non tollit aut mutat natiuam significationem uerborum Christi, non etiam præsentiam corporis tollit, quod est ingens discrimen. Verùm non concedimus esse in ipsis Christi uerbis. Hoc est corpus meum, figuram, sed in hisce aliqui concedunt synecdochen, si dicimus panis est corpus, unum est sanguis, tametsi alij malint dicere esse inusitatam & sacramentalem prædicationem, quod non improbo.

Nam cum Christus dicit, Hoc est corpus, Hic est sanguis meus, tametsi in res illas uisibiles digitum dirigat, non tamen propriissime de pane loquitur, aut solum panem et uinum indicat, aut quidnam illa essent explicat. Ea enim adesse et quid essent sine omni iudicatione uidebant et norant Apostoli: Sed ipse illud longè præstantius
ac præ

de preciosius monstrat, quod simul cum pane & uino
dabat, quodq; illi sine admonitione filij Dei ignoraf-
sent.

Nec hoc pro quodam figmento meae audaciae accipi
debet: Nam ipsimet Euangelistae clarè testantur, Domi-
num propriè indicasse ipsum sanguinem & dixisse, Hic
sanguis est noui Testamenti.

Porrò etsi Lucas nominet poculum, tamen Christum
propriè monstrasse ipsum sanguinem clarè indicat, dū
dicit, illud monstratum pro nobis esse effusum, quòd nec
poculo nec uino, sed soli sanguini Christi propriè con-
uenit.

Quare prædicatum, pro uobis effunditur, abundè
docet, quòdnam subiectum Christus uerè ac propriè
monstrauerit, de quo loco supra abundè differui.

Huc facit, quòd etiam in ueteri Testamento, unde
hæc institutio petita est pronomen monstrat ipsum
sanguinem non crateres, in quibus sanguis ille contine-
batur.

Cum autem constet, Dominum monstrasse propriè
ipsum sanguinem, sequitur etiam in priori parte mon-
strasse propriè corpus, non autem panem unà datum.

Sed expendamus sane naturam sermonis aliquantò
diligentius, propositis ex communi uita utcunq; conue-
nientibus exemplis. Est enim oratio propria & non fi-
gurata, si monstrando candens ferrum, dicam, hoc est
ignis, hoc est ferrum, aut si habens ante me uas, dicam,
hoc est uinum, hoc est oleū, hoc est cereuisia aut aqua.

Nam

Nam etiamsi digitum porrigam erga uas, sicut ibi Dominus illas uisibiles res indicasse uisus est, nec tu externis oculis aliud, quam uas, cernere possis: tamen te animo non externum lignum (quod quid sit etiam sine mea indicatione nosti) sed id, quod intus est, intueri uolo, ualeatque idem hic sermo, ac si plenius dicerem: Hic liquor, qui est in hoc dolio, est uinum, oleum, cereuisia aut aqua. Talis igitur oratio caret omni figura: Sed si porro uelim dicere, hoc ferrum est ignis, aut hoc uas est uinum, tum inesset quedam synecdoche. Nam ibi ferrum ac uas non tantum se, sed et adiuncta aut contenta significaret.

Quò autem res hæc aliquantò melius percipiatur, proponam regulam cum exemplis, quam tamen piorum et intelligentium iudicio subijcio.

Quandocunque plures res sunt arctissimè inter sese coniunctæ, non tamen prorsus confusæ, possumus uerè propriè monstrato eo, quasi toto singularum illarum rerum nomina, aut prædicata ei tribuere, ut si de homine digito monstrato diceremus, Hoc est caro, hoc est sanguis, hoc sunt ossa, Hoc est anima rationalis, hoc est corpus, aut monstrato muro, hoc est calx, hoc est lapis. Nã etsi tu nil nisi cutem externis oculis cernere possis, tamen ego monstrando uolo te oculis intellectus intueri carnes aut sanguinem, ossa aut animam.

Hic sermo meo iudicio esset proprius, sed si dicerem, caro est os aut sanguis, aut anima, aut homo est caro, tum sanè esset oratio minus propria, Fateor tamen mi-

nus hac figuratam esse illam orationem, panis est corpus, ob sacramentalem connexionem.

Sumamus exempla rerum sacrarum, quæ aliquanto erunt aptiora, si monstrata columba Icha. i. aut flamulis super capita Apostolorum. Acto. 2. dicerem, Hoc est Spiritus sanctus uerè ac propriè dicerem. Nam ibi reuera IN, SVB aut CVM illa specie columbæ fuit Spiritus S. sed si uellem dicere, columba est Spiritus, lingue igneæ sunt Spiritus sancti, esset aliquid figuratum. Aut si Heliseus, monstratis famulo illis flammis equitibus, diceret, Hoc sunt Angeli magis propriè loqueretur, quàm si simpliciter affirmaret, illas ipsas euanidas species flammarum esse substantialiter ipsosmet angelos Dei.

Quare in uerbis Testamenti Christi, Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus, negamus ullam figuram esse: Sed in hisce inde sumptis, quibus aliquomodo Christi sententiam exprimere conamur, panis est corpus, aut uinum est sanguis, aliqui quiddam quasi Synechdochicum esse arbitrantur, alij malunt dicere, esse inusitatam & sacramentalem prædicationem. Ideo cogimur aut conamur eam explicare istis iam olim in Ecclesia usitatis circumlocutionibus IN CVM aut SVB pane est & sumitur corpus Christi.

Admodum odiose instant aduersarij, multa queritantes & responsantes, quomodo potest uerum corpus in multis locis esse? Quomodo autem ista participatio peragitur? Quomodo istud corpus, postquam ore perceptum est, mutatur, & quo tandem transit? & alia huiusmodi.

iusmodi, carnalibus oculis & rationi absurda ingerunt.

Quibus in promptu esset respondere, illud patrum: quod uox: QVOMODO, sit uox Iudæorum & incredulitatis, Item illud uerissimum ac firmissimum, quod hic non sint Physicæ, sed Sacramentales actiones: Vbi non ita omnia sese inuicem consequantur, aut omnes carnales circumstantiæ concurrant, sicut nostra raro stultè, ex similitudine & proprietate rerum naturalium, physicumq; ordinem sequentium, ratiocinantur: sed tamen nunc omisitis hisce, ipsorum præceptoris ore eis respondeamus, adscriptis eius uerbis.

Et sanè frustra se homines macerabunt, si carnis suæ sensu, comprehendere modum & rationem studeant. Hic enim Deus immensam spiritus sui potentiam exercit. Quæ re præposteri sunt, qui nihilo plus in hac re concedunt, quàm ingenij sui MODULO consecuti fuerint. Cum nobis in sacra cæna carnem & sanguinem Christi exhiberi negant, MODVM inquit definias, aut NON persuadebis. At qui ego mysterij ALTITVDINE, in stuporem abripior. Neq; uero me pudet admiratione meâ IGNORANTIAM cum Paulo fateri. Quanto enim est id SATIUS, quàm extenuare carnis meæ sensu, quòd Paulus ALTVM mysterium esse pronunciat? Idq; docet ipsa ratio: Quicquid enim SVPERNATVRALE est, id profectò CAPTVM ingenij nostri superat. Proinde magis laborandum, ut Christum sentiamus potius in nobis uiuentem, quàm ut communicationis RATIO nobis pateat. Eant ergo iam eius discipuli, & modum, ratio-

nemq; ac omnes phisicas circumstantias tantæ rei ex nobis scrutari conentur, quas si eis ante oculos depingere non possumus, mox clament, nos aut incerta aut absurda docere.

Non est magni momenti iste articulus. Respondeo. Cur ergo illi nullū sermè magis urgent, quàm hunc, nosq; eis non assentientes, ut Papistas accusant? sed maximi profectò momenti est, retinere Testamentum Christi in corruptum, in suo natiuo sensu. Præterea omnis ille sumit indignè sibi in exitium, qui Christo dicenti, Accipe & comede, Hoc est corpus meum, contra in suo corde respondet, non est uerum, Tu mihi symbolum, signum aut figuram tui corporis offers.

Neesse est aut Metonymiam concedi in uerbis cœnæ Domini, aut multa absurda admitti. Respondeo. Absurdi nihil sequitur contra articulos fidei. Rationis autem absurda nō curamus. Sed inuerte contra eos: Quid enim absurdius, quàm contradictoria in tanta re dicere: quòd illi faciunt.

Nam, ut taceam ipsorum clara dicta, quorum non pauca D. Tilemannus Heshusius præsertim in proxima responsione citauit: Quibus liquidò ostendit eos ueram præsentiam corporis in cœna negare, crebro illi disertè & deniq; importunè contendunt, in uerbis cœnæ esse Metonymiam, ac poni nomen rei signatæ pro signo, aut certè EST pro significat, ut sit hic sensus, hoc est signum corporis ac sanguinis mei: Aut, Hoc significat, meum corpus ac sanguinem. Hæc lectio aut peruersio Testamenti Domini.

Domini, manifestè tantum signi præsentiam affirmat, et corporis omittit, atq; ita prorsus tollit. Neq; enim quicquam credere aut confingere debemus, non addere aut diminuerè de ullo uerbo Dei, nedum de tam sacrosancto Testamento Domini, quod ipsemet disertè non asseruit. At secundum istam transfigurationem textus, nunquam affirmat Dominus, se ibi tradere corpus. Tollit igitur manifestè Metonymia, præsentiam corporis Christi.

Rursus contra ñdem contendunt uehementissimè, se ueram ac substantialem ueri ac realis corporis Christi præsentiam, & exhibitionem in sacra cæna statuere. Quin etiam amplius Caluinus eam uult, ex ipsismet uerbis cænæ probare. Sic enim super ea uerba 1. Cor. 11. scribit. Præterea audio, quid uerba sonent. Neq; enim mortis tantum ac resurrectionis suæ beneficium nobis offert Christus, sed corpus IPSVM, in QVO passus est ac resurrexit. Concludo REALITER, (ut uulgo loquuntur) hoc est, VERE nobis dari in cæna corpus Christi, ut sit animis nostris in cibum salutarem. Loquor uulgare more, sed intelligo SUBSTANTIAM corporis Christi &c. Hactenim ille.

Hic uult audiri, quid ipsa uerba Christi natiuo sono sonent, de exhibitione reali corporis Christi. Alibi totum eum natiuum sonum negligit, et suæ Metonymiæ sonum uult audiri, qui dicit, Hoc est signum aut symbolum corporis mei.

Manifestissima igitur & palpatissima contradictio est audire, quid uerba cænæ suo uero sono sonent: E con-

trā, eadem per Metonymiam, in figuratum, et longē
alium sonum transformare: Ponere ueram ac realem
presentiam ac exhibitionem corporis Christi, hic in ter-
ris in sacra cœna: Et per Metonymiam tollere, ac clama-
re, corpus Christi esse tantum in uno loco cœli inclu-
sum, & non posse hic in terris, præsertim in multis sa-
cris cœnis esse ac exhiberi. Quid hac contradictione ab-
surdus.

Obijciunt illi contra, at non ponimus nuda signa, sed
una etiam res signatas. Respondeo. Non querimus, quid
uos ponatis, sed quis sit uerus sensus aut sonus uerborum
Domini. Non amplius respiciendum est in uestra effu-
gia, aut elusiones iustarum reprehensionum, sed in ipsius
sacro sancti testamenti uerum sensum, & ipsius Christi
affirmationem: Qui aut affirmat se nobis dare suum cor-
pus, ut uerba ipsa natio sono sonant, & nos Dominum
dicentem intelligimus: Aut contra affirmat, se signum,
symbolum, figuram aut typum sui corporis exhibere, ut
uos eius sacrosanctum testamentum, per uestras figuras
transformatis.

Hic inquam, nos Christiana pietas iubet inherere ue-
ro sensui Domini (neglectis omnibus humanis addita-
mentis) siue is sit, quem uerba sonant, & nos credimus,
siue ille, quē uestra Metonymia nobis pro natio obtru-
dere conatur, nec omnino quicquam ultrā eam commi-
nisci, addere aut adimere. Omnino oportet religiose al-
terutri sensui testamenti, nulla ratione habita humana-
rum glossarum aut commentariorum, credere, aut huic
natio

natiuo affirmanti, exhibitionem corporis, aut illi istorum pro corpore signum, symbolum aut typum substituenti. Quare necessario sibi met contradicunt, dum iam clamant, Dominum nobis suum uerum corpus tradere, iam contra negant, eum uerborum ipsius sensum esse, quod tradat ipsum corpus, sed dicat, Hoc est signum corporis mei. Verum de necessitate habendi ueri ac certi sensus uerborum Testamenti Christi etiam postea agemus.

At obijciunt illi, signa DEI non solent esse nuda, aut sola. Respondeo. Idem iterum: Non licet aliquid, in testamento Christi, ultra & extra uerum sensum eius uerborum, certo affirmare aut negare: Deinde, quam multa signa sunt in sacris literis, qui non presentes res exhibent, sed tantum uenturas significant? Ipsamet Cæna, an non est memoriale, signum & symbolum passionis Christi? Nam igitur ibi quotidie Christus offertur & crucifigitur? Quare irritum est hoc istorum sophisma aut profugium.

Absurdissima ergo contradictione & tollunt & asserunt presentiam corporis ac sanguinis Domini in cæna.

Aristoteles & alij eruditi dicunt, Tangere uel tangi quicquid potest, hoc corpus est, sed in cæna nihil aliud, quam panem & uinum sentimus. Igitur non est ibi uerum corpus aut sanguis. Respondi supra, nos in Sacramentis regulas Aristotelis & Euclidis non curare.

Verum ego illis contra, unam regulam Aristotelis

Et Euclidis proferam, quom ipsi admittere etiam in Theologia cogentur, quæ talis est: in controuersijs non clariora ac certiora, ex obscurioribus probanda aut confutanda sunt, sed contra obscuriora et incertiora ex notioribus et euidentioribus. Hac una lege, tanquam Delphico gladio omnes aduersariorum argutias, possis potenter dissoluere et concidere.

Quid enim dici aut etiam excogitari potest dilucidius, euidentius ac ualidius ipsis uerbis filij Dei, clarè et perspicuè dicentis, affirmantis et ingeminantis: Hoc, hoc, quod uobis do, est corpus meum, illud ipsum, inquit, corpus, quod pro uobis iam tradetur: Hoc hoc, quod uobis posteriore loco do, est sanguis, quo sanguine nunc quidem sancio, nouum Testamentum aut fædus, uobiscum: Mox autem eundem sanguinem pro uobis in aræ crucis in remissionem peccatorum effundam. Quid inquam excogitari potest clarius, uerius, firmitus, hisce uerbis testamenti filij Dei, qui solus uerè est uia, ueritas et uita.

Huius sacrosancti testamenti perspicuitas, ac certitudo uel inde abundè elucescit, quòd nulla ratione à tot acutissimis hominibus expugnari, tam longo tempore potuit, quodq; ipsimet aduersarij omni studio deuitant eius ad suam sententiam plenam solidamq; applicationem. Vix uno illud aut altero uerbulo attingunt et mox, tanquam si esset candens ferrum, de manibus proijciunt.

At contrà, quid obscurius, inualidius et incertius illis tot

is tot uanissimis ratiocinatiunculis, aut potius male con-
sulis sophismatibus, quæ aduersarij ad euertendum testa-
mentum filij Dei subinde comminiscuntur. Quarum
plurimas prioribus usitatissimas, etiam ipsi recentiores
antagonistæ aut rident, aut etiam refutant.

Zuuinglius, qui gloriatur, se illam preciosam margari-
tam, EST pro significat, in cuiusdam Batavi sarcinula
reperiisse, confitetur in suo libro, titulo Subsidiium, se per
multos dies inopem fuisse probationum, quibus eam in-
terpretationem confirmaret, nec tamen interea parum
anxium de illis fuisse, deniq; sibi per somnium apparu-
isse quoddam spectrum, de quo ipsemet clarè scribit, se
dubitare an fuerit atrum albumue, & suppeditasse testi-
moniam Exod. 12 Agnus est pascha, id est, significat pa-
scha, de quo mox sequenti die sit cum approbatione om-
nium concionatus. Vnde apparet eos non ex scriptura
hanc sententiam, de Sacramento hausisse, sed alibi reper-
tam, atq; adeo à spectris suppeditatam, in sacrosanctum
Christi testamentum importasse. Prorsus sic Moneta-
rius, autor rusticæ seditiois, gloriatus fuerat sibi quen-
dam in somnis apparuisse tradentem gladium Gideonis
ad reformandos & castigandos principes Germaniæ.

Istud igitur fanaticum commentum, EST pro signifi-
cat, urget & Beza, ac istum ipsum locum Exod. 12 &
quædam similia, ut sunt, Arca est Deus, Agnus est pa-
scha, columba est spiritus, in quibus omnibus dictis, istis
hominibus EST ualet idem, quod significat. Sed nullum
prorsus istorum dictorum ita ad uerbum in sacris lite-

vis reperitur. Quod eis iam sæpius ab alijs satis est monstratum.

Sic nec locus Pauli 1. Corint. 10. comitans, petra erat Christus, potest pro significat exponi. Nam clarè Paulus non de petra mortua, sed de petra eos comitante loquitur. Christus est uitis, etiam non habet tropu in uerbo EST, sed in VITE.

Illo uno maximè confidunt: Circumcisio EST fœdus. Quare etiam regulam inde fabricant, quod in Sacramentalibus loquutionibus EST pro significat ponatur. Verùm nusquam planè est in scriptura ista loquutio: Circumcisio EST fœdus. Fingunt igitur ipsi eam suo arbitratu. Ut autem esset, tamen non similiter in cœna dicitur: panis est fœdus. Quare hinc, EST idem ualere in sacra cœna, quòd significat, nunquam probabunt.

Verùm quidem est, circumcisionem in Genesi uocari fœdus, uocari etiam signum fœderis, sed loquutio ista ab eis citata, circumcisio EST fœdus non extat. Verùm sciendum est, quod uox circumcisio alias latius accipitur, pro tota illa actione aut cæremonia circumcisionis: Alias autem pro sola præputij abscissione. Cum solam abscissionem significat, tum est & signum aut nota simul et pars fœderis. Cum autem totam illam actionem, aut cæremoniam, tum est ipsissimum fœdus.

Sic possemus dicere & de nostro Baptismo, quod aliàs, solam illam lotionem, aut immersionem indicet, & tunc est & nota & pars Sacramenti: Aliàs totam illam actionem, ut mandatum DEI de Baptismo, nostram professionem,

ffionem, precationem, immersionem, cum recitatione
uerborum & promissionum. Hæc tota actio nunc à no-
bis uocatur, & est uerè non significatiuè scdus. Tales
partes actionis aut ceremoniæ, haud dubie fuerunt &
in circumcissione, fuitq; illa tota actio, nomine circumci-
ssionis notata uerè & non significatiuè scdus.

Hinc ergo manifestum est, istos homines ex incertis,
uel potius à sese confictis phrasibus, suam incertissimam,
atq; adeo falsissimam opinionem frustra probare cona-
ri, atq; ita hoc ipso suam argumentorum & testimonio-
rum inopiam causæq; falsitatem confiteri.

Fulgauerat olim optimus ac doctissimus uir Ioa-
chimus Vuestphalus farraginem quandam diuer-
sarum et contrariarum interpretationum testa-
menti filij Dei, quarū alij istorum alii nobis, uè certissi-
mas, obtrudere, nosq; à sincero ac genuino eius sensu ab-
ducere conantur. Eandem etiam olim, ut euidentis iudi-
cium incertæ, inconstantis ac fluctuantis, & deniq; sibi-
met repugnantis istorum opinionis, Luth. primæ memo-
riæ in suis scriptis Ecclesiæ DEI expendendam, & de-
testandam proposuerat.

Sed responderunt illi nihil referre, quoniam modo
ipsum sacrosanctum Testamentum intelligant aut in-
terpretentur, quandoquidem in summa conuenirent:
Tamen nec id quidem sit uerum, quod per omnia in
summa rei consentiant, ut ex prius citatis Caluini re-
prehensionibus Zuuinglianorum & aliorum liquido pa-
tuit.

Sic & Caluinus, cum antea maluerit Metonymiam in uoce CORPVS & SANGVIS collocare, & nunc uideat Bezam facilius suam opinionem tueri ponendo tropum in EST, legem aut priuilegium quoddam pro libitu in sacro Testamento figuris ludendi sibi suisq; condat inquit.

Esi autem in hisce uerbis NONNULLA est diuersitas, panis est signum corporis, uel figura, uel symbolum: uel panis significat corpus: uel Metaphorica, uel Metonymica, uel Synecdochia est appellatio: de summa tamen rei optimè conuenit, ut putidè nugentur Vuestphalus & Heshusius, nodum in scirpo quærentes.

Verum non ita sese res habet, nec putidè nugantur, aut nodum in scirpo quærent, qui de hac re eos accusant: Non enim de eo præcipuè Ecclesia Dei sollicita est, in qua summa aut scopo aliqui homunciones conueniant, aut non, sicut omnes impij in eo bellè conueniunt, quod sint aduersarij Christi: Sed de eo, quænam uerè sit uoluntas ac mens Dei, & quæ sit uerè genuina sententia sacrosancti Testamenti aut scæderis, cum Deo, per eius dilectum filium nobiscum sanciti, quo ibi uerum salutaremq; sensum sequi, & falsum ac perniciosum deuitare possit.

Audite igitur quid à uobis postuletur, & de qua re uos, omnes Christiani compellent. Filius moriturus condidit Testamentum: Nos omnes credentes in eum, sumus heredes Dei, & coheredes filij ipsius. Ad nos pertinet istud sacrosanctum testamentum. Id nos oportet ita
uerè

uerè ac solidè & sine omni dubitatione intelligere, ut
nulla planè uocula in ea nos lateat aut fugiat, utq; eo sa-
lutariter uti possimus, & nor nobismet inde exitiū hau-
riamus, unde uita petenda erat.

Iam uerò uos nobis aufertis & damnatis eum sen-
sum, quem ipsa uerba Domini ac seruatoris nostri, suo
uero, genuino ac natiuo sono, aut significatione nobis
subministrant. Quod perinde planè est, ac si nobis to-
tum illud sacrum diploma aeternorum bonorum aufer-
retis. Nam idem prorsus est scriptum aut instrumentum
uero, certo ac constanti sensu carens, ac nullum scriptū
aut instrumentum. Quid enim mihi scriptum aut ser-
mo, sine certo, constanti ac solido sensu? Nunc igitur se-
rio à uobis flagitamus, ut quoniam testamentum Chri-
sti euertistis, adimendo ac damnando natiuum ac uerbis
propriū sensum, nobis alium ueriores, firmiores, ac
saniores sensum aut sententiam, ita solidè ac firmiter
proponatis, ut liquidò monstretis, in qua tandem uoce
ista uestra figura hæreat, & ubi nos à proprietate uer-
borum tam sacrosancti fœderis discedere oporteat, aut
non oporteat. Quandoquidè enim Ecclesiam à proprio
& natiuo sensu uerborum sacrosancti testamenti filij
Dei, qui in omnibus linguis maxinè proprius, maximè
certus minimeq; fallax haberi solet, abstrahitis, necesse
est uos aliquem ueriores pro illo cætui Dei in manus
dare. Sicut Luth. piæ memoriæ in maiore confessione,
multum hanc regulam contra Zuuinglianos inculcat.
Quod qui alicuius loci naturalem sensum falsum esse
uult

vult probare, teneatur alium uerum ac infallibilem non tantum proponere, sed & liquidò demonstrare ac confirmare. Certè enim boni medici est, non tantum urere ac secare, sed etiam sanare, & quòd deest bonis rebus ac qualitatibus, supplere ac in integrum restituere.

Audite, inquam, igitur boni uiri, fides & conscientia (uti uulgò dicitur) locum minimè patiuntur. Iussi sumus seuerissime à cœlesti patre, dilectum eius filium, unicum Seruatorem ac præceptorem audire. Scimus etiam eum non frustrà aut temerè illa uerba in tam sacrosancto Testamento effudisse, nec nobis securo, ociosoue animo ita contemptim transfilienda esse, sed, (sicut ipse præcipit) diligenter singula scrutanda esse, quia citius cœlum & terra transibunt, quàm unum eius uerbum. Vulgò dici solet, principum literas bis terq; relegendas & singula uerba expendenda esse: At hic habemus regis regum & domini dominantium Testamentum de nostra æterna salute. Singula ergo eius uerba tanti momenti esse apud nos debent, ut nobis cœlo ac terra maiora esse uideantur.

Agite ergo prestare ordine hæc sequentia ad instaurationem Testamenti omnino extremè necessaria: Quorum si uel unum neglexeritis, hesitantes conscientias incertiores reddetis, quàm antea fuerint.

Primum manifestè perspicueq; ostendite natium, proprium aut usitatum sensum sacrosancti huius Testamenti, quem hætenus Ecclesia retinuit, & nos retinere cupimus, falsum esse.

Deinde

Deinde proponite aliam ueram, salutarem ac immo-
tam sententiam aut intellectum istius cœlestis diploma-
tis, ipsi textui uerbisq; conuenientem.

Tertiò, propius ad ipsa uerba accedite, et liquidò o-
stendite, quænam uerba in tam sancto fœdere propriè
ac in suo natiuo sensu, & quæ figuratè in peregrino, idq;
per quam figuram, & in qua peregrina significatione
accipi debeant.

Quartò diligenter solideq; concinnatè & conferu-
minatè illas iam à uobis immutatas, aut in alias figur as
transmutatas & nouatas uoces, cum alijs propriè intel-
lectis, ne quid in illo tremendo oraculo lacerum, man-
cum aut hiulcum, non apte alijs coherens, aut monstro-
sum relinquatur, sed omnia concinnè, uerè, solideq; cohæ-
reant ac consonent.

Postremò, hæc omnes uestras fabricatione, aut ope-
rationes in recudendo tam præcioso κρυπτιω adiman-
timis clauis uerbi ac testimoniorum DEI nobis consoli-
date ac indissolubiles reddite. Harum quinque rerum
aut partium, si ullam omiseritis, uerum sensum testa-
menti piorumq; conscientias incertas dubiasq; relin-
quetis.

Nam, si neglecta accurata inspectione testimoniorum
Dei, temere tantum humanas pithanologias ac uerisimi-
litudines, & uestros Rhetorculorum flosculos, auriumq;
blandimentam tanta re sequemur, pessimè hic erga cōsci-
entiã propriam Satanæq; tentationes, & in extremo iu-
dicio erga filium Dei de ista sacrilega Testamenti sui sal-
satione

satione seuerissimè rationes reposcentem, consistemus
 Hoc ab illis iam annis 40. serio nostri doctores ac Eccle-
 siæ flagitauerunt: uerùm nunquam quicquam tale impe-
 trare potuerunt, sicut etiam eis prestare prorsus est im-
 possibile. Quin etiam regulam, legem, aut priuile-
 gium quoddam sibi istos homines condidisse, ut nihil re-
 ferat, quomodo uerba cœnæ interpretentur, sibiq; id pro-
 hibitu liceat, ex antesignani ipsorum ore modo audiui-
 mus. At tu Christiane lector, adhere immota fide e-
 uidenti et solidissimæ ueritati filij Dei, hocq; inexpugna-
 bile scutum omnibus ignitis telis ac machinis aduersario-
 rum confidenter oppone, & hunc uerbi, aut sacri testa-
 menti eius textum, ueluti acutissimum, fulgentem, ancia-
 pitemq; gladium in eorum sophismata, ora, oculos, cor-
 da & conscientias indefinenter iurato. Sic demum eos
 feliciter confodies, & uictor euades.

Dominus Iesus Rex & Sacerdos, frater ac caput, Do-
 minus ac Deus noster, qui ad hoc ipsum cœlitus à patre
 missus est, ut mediator existens, nouum ac uerè sacro-
 sanctum fœdus inter nos ac eum suo preciosissimo san-
 guine ac corpore utriq; parti oblato sanciret, nos suos
 fratres ac coheredes, & suum hoc Testamentum aut fœ-
 dus, contra omnes corruptelas ac deprauationes huma-
 næ & Diabolicæ astutiæ, clementer conseruet indissolu-
 bile, incoluime & incontaminatum, ad gloriã
 minis sui & Ecclesiæ utilitatem propter miseri-
 cordiam ac ueritatem suam, Amen.

Vrsellis excudebat Nicolaus Henricus.